Нова українська школа

Людмила Кондратова

МИСТЕЦТВО

2 клас

РІЗНОВИДИ ПЕЙЗАЖІВ

- Морський пейзаж
- Гірський пейзаж
- Міський пейзаж
- Сільський пейзаж

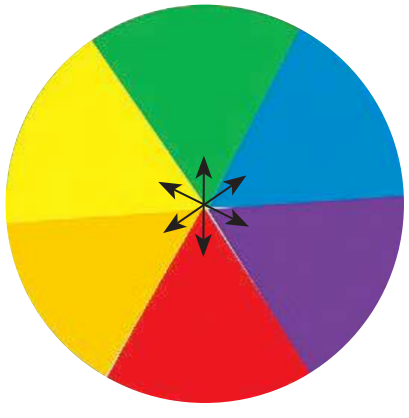

Контраст теплих
і холодних кольорів

Базові контрасти

ДЕКОР

- Живописний
- Скульптурний
- Архітектурний

СКУЛЬПТУРА

- Кругла
- Рельєф

Музичне мистецтво

Образотворче мистецтво

Театральне мистецтво

Кіно-мистецтво

Хореографічне мистецтво

Циркове мистецтво

ПІСЕННИЙ ЖАНР

Народна пісня

Авторська пісня

Опера

Театр тіней

Балет

Ляльковий театр

Людмила Кондратова

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН
2019

УДК 7:781(075.2)
К 64

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 №407)

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Підручник створено за типовою освітньою програмою,
розробленою під керівництвом О. Я. Савченко.

Кондратова Л. Г.

К 64 Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 2 кл. закладів загальн. серед. освіти / Л. Г. Кондратова. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан. — 2019. — 152 с. : іл.

ISBN 978-966-10-5827-8

Підручник за своїм змістом відповідає Державному стандарту початкової освіти та типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко.

Для учнів 2 класу.

УДК 7:781(075.2)

Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь якому вигляді без дозволу видавництва.

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

bohdan-digital.com/edu2
https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/

Тех. підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89; admin@bohdan-digital.com

ISBN 978-966-10-5827-8

© Кондратова Л. Г., 2019
© Навчальна книга – Богдан, 2019

Юні друзі!

Ми продовжуємо чарівну подорож Країною мистецтв. За допомогою цього підручника ви будете навчатися співати, слухати музичні твори, музикувати, танцювати під музику, малювати, ліпити, робити аплікації, а також грати в цікаві мистецькі ігри, виконувати творчі завдання. Уроки мистецтва допоможуть вам розвинути свої таланти. Потрібно лише сумлінно працювати і продовжувати мріяти про великі звершення! Наснаги вам та успіхів!

Авторка

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— виконай завдання

— послухай музику, переглянь відео

— заспівай пісню

— зверни увагу, запам’ятай

— хвилинка творчості

— ігровий майданчик

— попрацюйте в парах, групах

— завдання підвищеної складності

МОВА МИСТЕЦТВА

УРОК 1. ЗУСТРІЧ З МИСТЕЦТВОМ

Пригадай, чи зустрічався/зустрічалася ти з мистецтвом під час літніх канікул.

Розгляньте схему «Види мистецтва». Спробуйте назвати якнайбільше представників творчих професій кожного виду мистецтва.

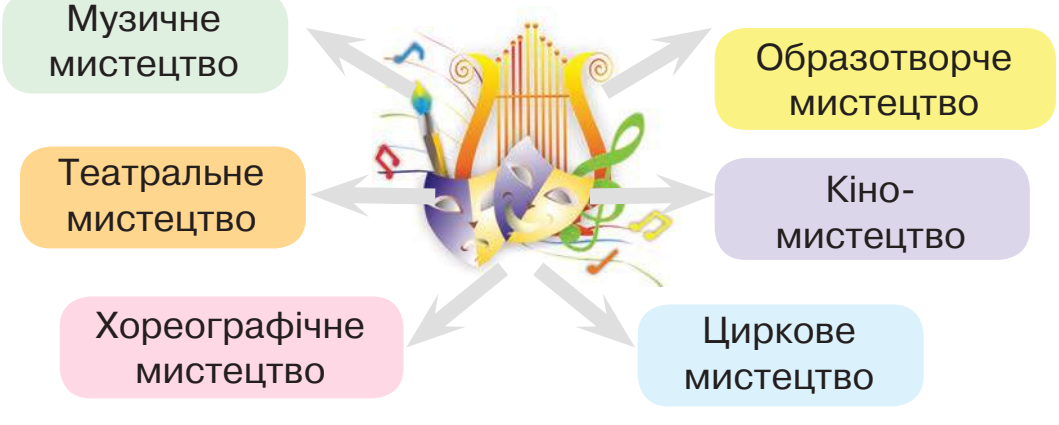

Поміркуй, як музичне мистецтво поєднується з іншими видами мистецтва.

М. Лисенко. «Враження від радісного дня».

Визнач темп прослуханого твору. Яка це музика: вокальна чи інструментальна?
Розкажи, яким ти уявляєш свій радісний день.

Виконай поспівку «Ми щасливі діти», відстукуючи її ритм по парті.
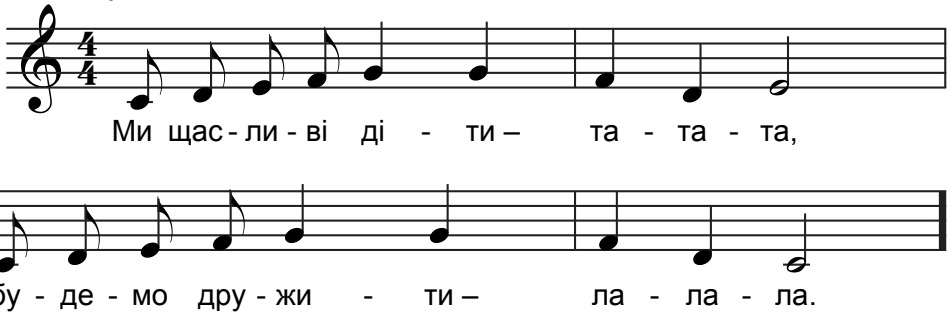
Придумай продовження цієї поспівки.

Н. Май. «А що таке щастя».

1. Нумо разом з нами! О, є!
Плещемо руками! О, є!
Нумо разом з нами пісню починай!
Ва-па-ру, ау-пу!
Нумо разом з нами! О, є!
Щирими серцями! О, є!
Всім хорошим людям щастя побажай!

Приспів:
А що таке щастя?
То небо блакитне,
то зоряні ночі і синя ріка!
А що таке щастя?
То друзі і рідні,
то мамині очі і тата рука!

2. Людям всім на світі! О, є!
Треба дружно жити! О, є!
Жити, не тужити — і біда мине!
Ва-па-ру, ау-пу!
Людям всім на світі! О, є!
Треба зрозуміти! О, є!
Сонце з неба світить для усіх одне!

Приспів.

Як, на твою думку, музиканти висловлюють свою радість?

УРОК 2. ЗУСТРІЧ З МИСТЕЦТВОМ

Як ти гадаєш, чому образотворче мистецтво називають візуальним?
Розглянь схему. Які види візуальних мистецтв є для тебе новими?

Графіка

Візуальні мистецтва

Живопис

Скульптура

Декоративне мистецтво

Архітектура

Переглянь відеопрезентацію. Які матеріали застосовують під час роботи над творами візуальних мистецтв?

Подивись, як художники зображують літо. Які кольори використали митці у своїх творах?

В. Непийпиво. «Серпень»

Л. Парсельє. Пейзаж

Розкажи про свої літні канікули. Які кольори переважають у природі влітку?

Створи малюнок під назвою «Сонячний літній день». Використай пастель. Подумай, як краще розмістити аркуш: горизонтально чи вертикально.

Пригадай, що таке пейзаж.

За змістом свого малюнка спробуй скласти вірш «Мій щасливий сонячний день».
Слова-підказки: *сонячний день, співати пісень, радість моя, дружна сім'я*.

Що наплутав художник?

Якими кольорами, на твою думку, можна намалювати радість?

УРОК 3. ПРИРОДА В МИСТЕЦТВІ

Поглянь на синє-синє небо,
на листя, квітку й на росу...
Уважно глянь навколо себе
і вчися бачити красу!

Н. Красоткіна

Живописці передають красу довкілля на картинах. А за допомогою чого створюють образи природи музиканти?

Розглянь картини М. Луговенка. Які пори року тобі вдалося упізнати?

Фрагменти. А. Вівальді. «Пори року. Весна. Частина 1. Літо. Частина 2. Осінь. Частина 3. Зима. Частина 2.».

Порівняйте, як художник і композитор зображують різні пори року. Що ви уявляєте під цю музику?

Виконай поспівку «Ми щасливі діти».

Пригадай, що таке пісня.

Розрізняють пісні **народні** та **авторські**, тобто створені авторами (композитор пише музику, поет — вірші).

Які народні пісні ти знаєш?

Уяви себе в музичній студії. Заспівай пісню Н. Май «А що таке щастя» під фонограму, записуючи виконання на диктофон. Попроси однокласників і однокласниць оцінити твій спів.

Придумай і виконай танок під звучання композиції Н. Май.

Разом із друзями спробуй відтворити мелодію пісні «А що таке щастя» на ударних інструментах.

Якими звуками — тихими чи гучними — можна передати характер природи під час бурі або у спекотний сонячний день?

УРОК 4. ПРИРОДА В МИСТЕЦТВІ

Пригадай, які матеріали використовують у своїй роботі живописці.

Живопис (малярство) — візуальне мистецтво, у якому образи створюють за допомогою фарб.

Спробуй назвати різні види фарб. Із додаткових джерел дізнайся, чим олійні фарби відрізняються від акрилових.

Що ще потрібно художнику (маляру) для створення картини?

Дуже часто художники малюють довкілля. І залежно від того, що зображено на картині, пейзажі бувають декількох видів.

РІЗНОВИДИ ПЕЙЗАЖІВ

- Морський пейзаж
- Гірський пейзаж
- Міський пейзаж
- Сільський пейзаж

А які краєвиди ти спостерігаєш у своєму рідному краї?

Переглянь відеоролик «Природа в картинах українських художників». Чи можна за цими роботами визначити настрій малярів?

Визнач і назви́ різновиди наведених пейзажів.

І. Петрів

О. Онищак

Р. Садовський

Я. Дідула

Намалюй морський пейзаж акварельними або гуашевими фарбами за зразком.

1

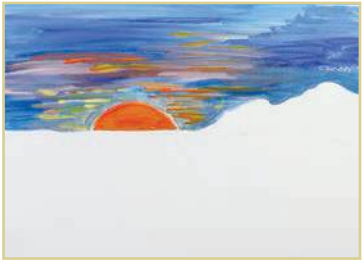

2

3

4

Який куточок рідного краю тобі хотілося б зобразити на картині?

УРОК 5. ПОДОРОЖ У СЕЛО

Як, на твою думку, звучить село?

І. Левицький. «Українська рапсодія».

Визнач темп цієї композиції. Чи можна її назвати «музикою села»? Яку картину ти уявляєш під час звучання рапсодії І. Левицького?

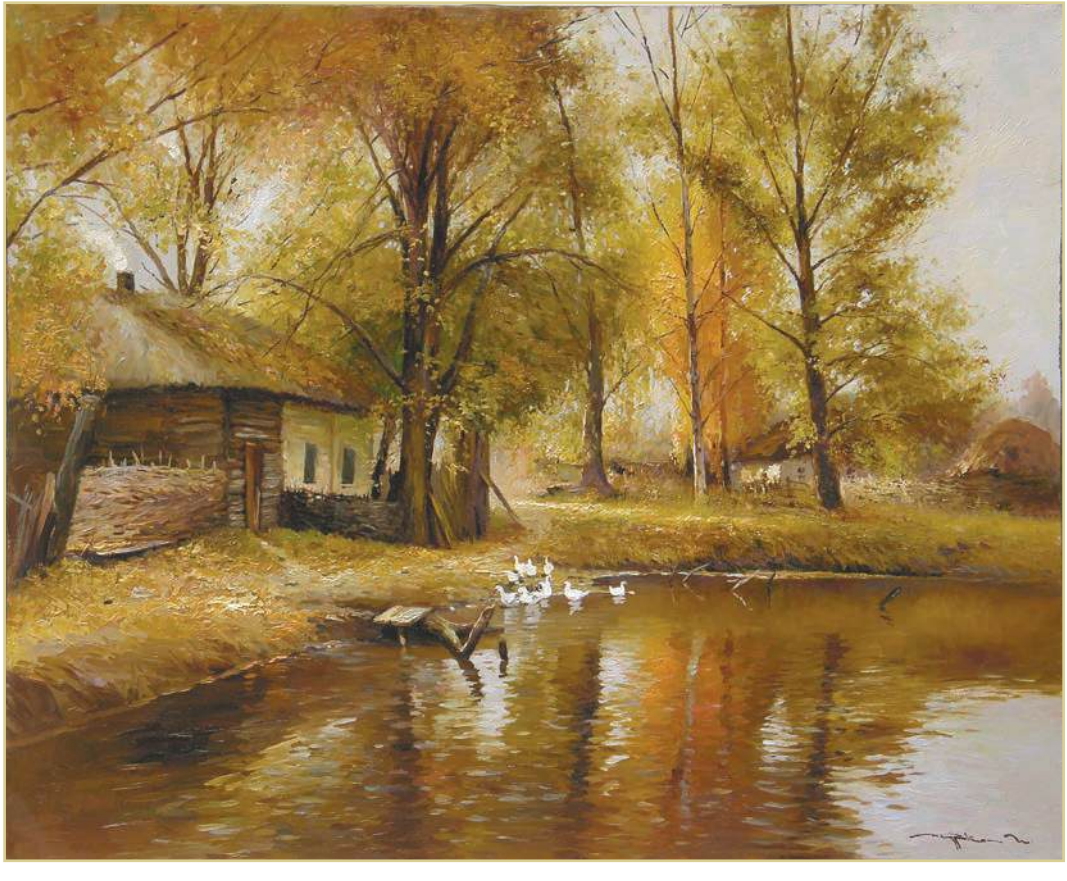

Ю. Журка. «Осінь»

Під звучання пісні Н. Гураль «Село моє» придумай і виконай танок.

Поспівка «Осінь до дітей прийшла».

А чим пахне осінь у селі?

Розучи українську народну пісню «Диби-диби».

Диби, диби, диби-би,
пішла баба по гриби.
А дід по опеньки
в неділю раненько.
Диби, диби, диби-би,
баба вже несе гриби.
А дід час не гає —
під кущем дрімає.

Ця пісня має дводольний розмір, де чітко відчувається **сильна** (наголошена) і **слабка** (ненаголошена) долі. Записується він так: 2/4.
Чергування різних за силою наголосів утворює **такт**. Межі такту на нотному стані зображуються за допомогою тактової риски.

Спробуй виконати пісню і диригувати одночасно. Проплескай ритм пісні.

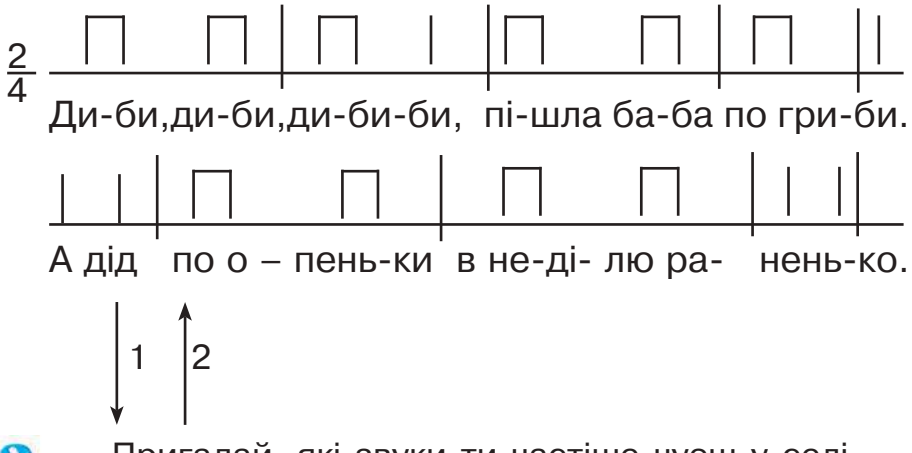

Пригадай, які звуки ти частіше чуєш у селі, а які — в місті.

УРОК 6. ПОДОРОЖ У СЕЛО

Що ти уявляєш, коли чуєш слово «село»?

Відеоролик «Сільські краєвиди в творчості українських художників».

Розглянь картини українських художників. Зображення яких предметів переважають у сільських пейзажах? Який настрій створюють ці роботи?

О. Іванов.
«Українське село»

Г. Мацегора.
«Пам'ять про старе село»

В. Слободський.
Пейзаж

А. Жежер.
«Рідна хата»

Поміркуй, яке село можна частіше побачити на картинах: давнє чи сучасне.

Намалюй сільський/міський пейзаж оригінальним способом — за допомогою шматка зібганого паперу та фарб.

1

2

3

4

Гра «Малюємо із заплющеними очима».

За допомогою лічилки обирають «художника»:

Пензель, крейда, олівці —
малювати хочуть всі!
А ми будем рахувати,
щоб художника обрати:
не один, не два, не три —
малювати будеш ти!

«Художнику» зав'язують очі і дають у руки крейду. Інші учасники гри придумують сюжет малюнка. Наступному «художнику» пропонують домалювати картину.

Які кольори обирають художники для створення сільських пейзажів?

УРОК 7. ОСІННЯ МЕЛОДІЯ

Які пісні про осінь ти знаєш?
Як, на твою думку, звучить осіння мелодія?

Відеоролик «Осінній ліс».

Як композитори створюють образ цієї пори року?

В. Грицина. «Осінь. Ріка Руда»

Розглянь малюнок. Що наплутав художник? Як називається музика, яку виконують на музичних інструментах? Що таке вокальна музика?

Більшість музичних творів, які ми слухаємо на уроках мистецтва, мають назви. Як ти гадаєш, чому?

Г. Свиридов. «Дощик».

Як композитор зображує дощик? У якому регістрі звучить мелодія? Спробуй відтворити звук дощу на музичних інструментах.

Інструментальні твори, які мають назву або словесну програму, називають **програмною музикою**.

Поміркуй, чи можна віднести твір Г. Свиридова до програмної музики.

Українська народна пісня «Іди, іди, дощику» в обробці Є. Ляшка (у виконанні дитячого хору).

Як у пісні передано природне явище? Який темп пісні?

Хор — колектив співаків, який спільно виконує вокальні твори.

Спробуй із друзями/подругами створити хор і разом заспівати українську народну пісню «Диби-диби», адже гриби проростають якраз після дощику.

Виліпи з пластиліну веселий грибочок за зразком.

1

2

3

Створіть групову композицію «Грибна галявина». Придумайте мелодію для поспівки і виконайте її.

На галявинці грибочки
після теплого дощу:
мама, тато, сини й дочки
танцювали досхочу.

Які інструментальні твори, що зображають осінь, ти знаєш? Що таке програмна музика?

УРОК 8. ОСІННЯ МЕЛОДІЯ

Подивись, як кружляють осінні листочки, ніби у танку! Спробуй і ти затанцювати під музику П. Чайковського «Осіння пісня».

Розглянь картини сучасного художника А. Зражевського. Які кольори обрав митець, щоб зобразити осіннє листя?

Пригадай, що називають натюрмортом. Чи пам'ятаєш ти, що таке композиція?

Колорит — гармонійне поєднання кольорів у картині.

Придумай мелодію і виконай поспівку.

Листочки осінні за вітром летять
і тихо під ніжками в нас шелестять.

Переглянь відеоролик «Осінній букет з листя». На дозвіллі спробуй скласти схожу композицію.

Які за формами ці листочки?

Створи аплікацію із засушеного листя за зразком. Доповни композицію деталями.

1

2

3

4

Як ти гадаєш, чи сподобається твоя творча робота королеві Композиції? Поясни, чому.

УРОК 9. ОСІННІЙ ТАНОЧОК

Хто такий, на твою думку, хореограф?

Пригадайте на́звu танців за малюнками. Який ритм кожного з них?

Танець — це вид мистецтва, в якому художні образи створюються через пластичні рухи.

Д. Шостакович. «Вальс-жарт».

Опиши характер прослуханої музики. Образи яких танцюристів створив композитор?

Які іграшки, на твою думку, могли б виконати «Вальс-жарт»? Чому ти так вважаєш?

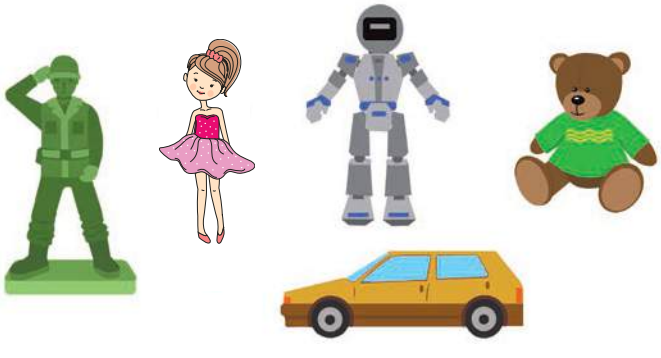

Твір Д. Шостаковича має тридольний розмір (записується 3/4): одну сильну долю та дві слабкі.

Гра «Оркестр».

Керівник оркестру повинен диригувати в тридольному розмірі отак:

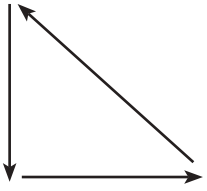

Музиканти на трикутниках виконують сильну долю, на дзвіночках — дві слабкі долі.

Українська народна пісня «Танцювала риба з раком».

Танцювала риба з раком, риба з раком,
а петрушка — з пастернаком, з пастернаком,
а цибуля — з часником, а дівчина — з козаком!

Танцював сніп з перевеслом, з перевеслом,
а коновка — з коромислом, з коромислом,
а макітра з макогоном реготались під ослоном.

Ха-ха-ха-ха, го-го-го-го, гоп, гоп, раз-два-три!

Який настрій створює цей твір?

Спробуйте визначити, який розмір має українська народна пісня.

Уяви себе хореографом. Придумай рухи, які виконували б риба, рак, цибуля, петрушка.

Як створюються художні образи в танці?

УРОК 10. ОСІННІЙ ТАНОЧОК

Уся природа восени танцює:
вальсує листя із гілок,
кущі задумливо тупцюють,
а в пізніх квітів свій танок.

Які осінні квіти ти знаєш?

Відгадай загадку.

Мабуть, ця квітка знає таємницю,
що цвітом пізно восени іскриться:
«А це для того, щоб красою ви
моєю милувались до зими».
(Хризантема)

Поглянь, як художники зобразили ці пізні осінні квіти. Який колорит переважає у цих роботах: теплий чи холодний?

В. Ридваненко.
«Хризантеми»

Л. Павленко.
«Хризантеми і груші»

О. Станічнов. «Рожеві хризантеми»

В. Левін. Натюрморт

Виготов хризантему з гофрованого паперу за зразком. Перед початком роботи пригадай правила користування ножицями.

1

2

3

Техніка створення виробів з паперу має назву **паперопластика**.

Спробуй затанцювати з виготовленими квітами під музику Д. Шостаковича «Вальс-жарт».

Яку ще квітку тобі хотілося б навчитися виготовляти з паперу?

УРОК 11. РИТМІЧНИЙ РУХ

Які за ритмом бувають мелодії? Назви́ музичний твір з чітким ритмом.

Є. Адамцевич. «Запорізький марш».

І. Паньок. «Атака»

Який характер маршу? Що ти уявляєш під цю музику? Звучання яких музичних інструментів тобі вдалося розпізнати?

Марші переважно мають чотиридольний розмір — 4/4. Перша доля є сильною, решта — слабкі.

Послухай іще раз марш Євгена Адамцевича та спробуй «заграти» ритм маршу горіховими шкаралупками. Першу долю відстукуй голосно, а інші — трохи тихіше.

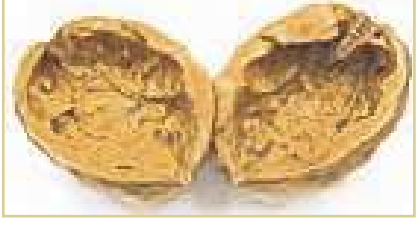

Візьми фломастер і папір. Спробуй лініями зобразити ритм маршу.

Уривок із кінофільму «Вогнем і мечем» (режисер Є. Гофман).

Чи знаєш ти, як називаються музичні інструменти козаків?

Литаври (тулумбас) — музичний ударний інструмент козаків. Звук низький, лункий, розкотистий. Крім того, литаври були засобом зв'язку між козацькими загонами: удари в литаври сигналізували про небезпеку.

Цей музичний інструмент також належить до української національної символіки.

Виконай українську народну пісню «Танцювала риба з раком» під фонограму.

Чи можна танцювати під музику маршу? Чому?

УРОК 12. РИТМІЧНИЙ РУХ

Поміркуй, чи можна на картині зобразити ритм.

Поглянь, як малюють осінні ритми сучасний художник Д. Кустанович.

Дмитро Кустанович наносить фарби на полотно спеціальним художнім шпателем з тонкою довгастою сталевою стекою. Цей інструмент має назву **мастихін**. Така техніка роботи дозволяє створити об'ємну, «багатошарову» картину.

Якою за ритмом і темпом музикою можна озвучити наведені картини?

Ритм у картинах передається через чергування кольорів, предметів, ліній, плям.

Разом із сусідом/сусідкою по парті спробуйте визначити і відстукати ритм, зображений на малюнках.

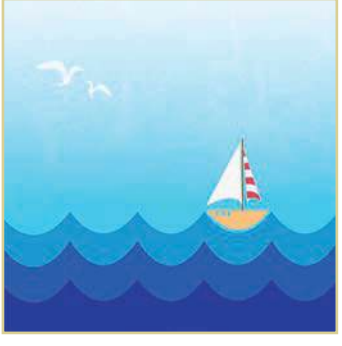

Створи за зразком або власним задумом малюнок відбитками пальців. Подумай, як проявляється ритм у твоїй художній роботі.

1

2

Чи є ритм у орнаментах? Поясни свою думку.

УРОК 13. РІЗНІ ТЕМПИ

У якому темпі рухаються зображені тварини?

М. Сільванський. «Пташка і кицька». М. Завалишина. «Заводне мишеня».

Чи належать ці композиції до програмної музики? Доведи свою думку. Визнач темпи прослуханих творів.

швидкий | повільний | помірний

Вигадай казку про те, як кицька і пташка зустріли в лісі заводне мишеня.

Темп — це швидкість виконання музичного твору.

Поспівка «Котик».

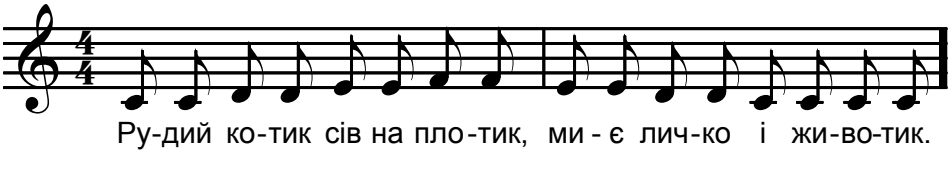

Виконай поспівку спочатку помірно, потім — повільно, а тоді — швидко.

І. Білик. «Киця-кицюня».

1. У маленькій у хатині
на тепленькій кожушині
хтось дрімає, хтось муркоче,
спозаранку спатки хоче.
Увесь вечір, цілу нічку
не зімкнула вона вічки,
все шукала хитру мишку,
натрудилась вона трішки.

Приспів:
Киць-киць-киць-киця, киця-кицюня.
Мур-мур-мур-мурка, мурка-манюня.
Киць-киць-киць-киця, киця-кицюня.
Мур-мур-мур-мурка, мурка-манюня.

2. До обіду до смачного
вона є завжди готова:
ніжно лапка личко миє,
ще й зарядку зробить шия.
Киця любить, киця мріє,
що матуся їй налиє
білу-білу і густеньку
сметаночку смачненьку.

Приспів.

3. День проходить, день минає,
киця хвостиком махає —
вона знов чекає нічку,
щоб спіймати хитру мишку.

Приспів.

Поміркуй, чи можна один музичний твір виконувати в різних темпах.

УРОК 14. РІЗНІ ТЕМПИ

Розглянь репродукції картин. У яких темпах рухаються зображені люди, тварина?

А. ван ден Борн.
«Бігун»

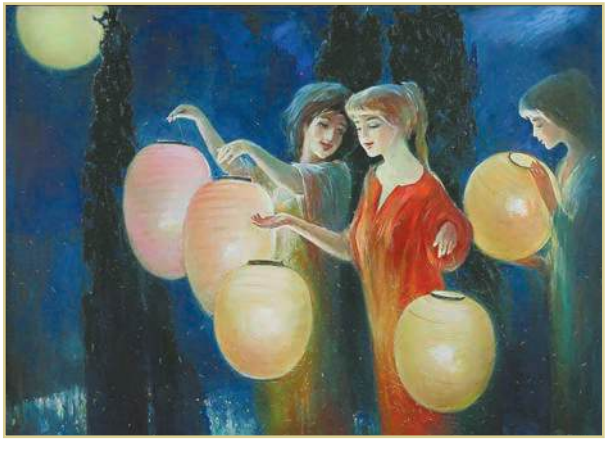

Ю. Дубінін.
«Прогулянка з китайськими ліхтариками»

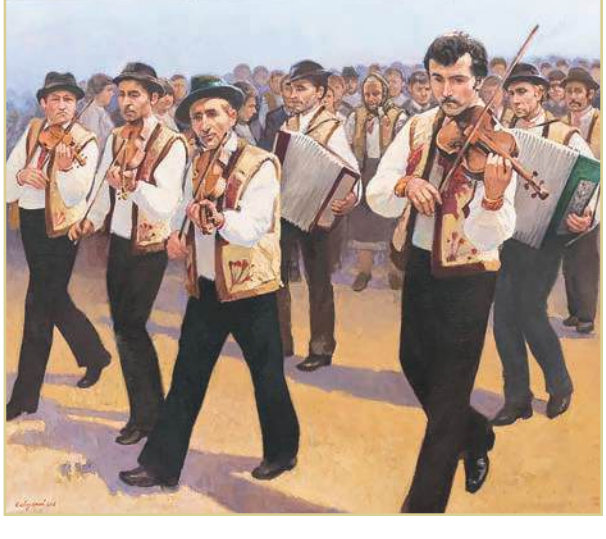

В. Слободський. «Музики»

Х. Фортуні. «Кінь»

За допомогою якої музики можна оживити ці зображення?

Спробуй зобразити лініями рух у різних темпах: біг, прогулянку, повільне пересування.

І. Білик. «Киця-кицюня». Виконай рухи разом з кошеням у темпі, який підказує тобі музика.

Рух у картині — це виразник часу.

Відчуття динаміки художники досягають різними способами: наприклад, використовують розмитий фон, нечіткі контури об'єктів на задньому плані. Підкреслити рух можна також за допомогою напряму ліній малюнка.

Спробуй намалювати кольоровими олівцями кицю, яка біжить.

1

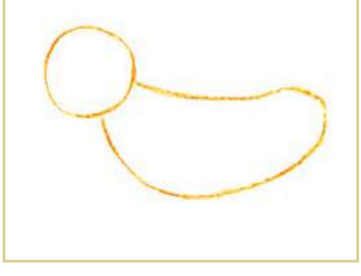

2

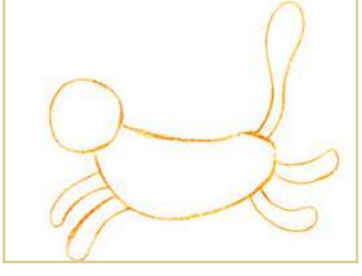

3

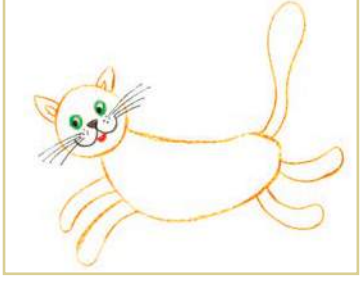

4

Гра «Покажи ходу зображених тварин».

Як ти вважаєш, що легше намалювати: рух чи спокій? Чому?

УРОК 15. СТОРІНКАМИ МИСТЕЦТВА

Розгорни барвисту «Книгу мистецтв» і пригадай зустрічі з музичним мистецтвом.

Перша сторінка — «Музична скринька»

Послухай фрагменти музичних творів, пригадай їхні назви. Обери зображення, якими можна проілюструвати прослухані композиції.

Підказки: *Д. Шостакович. «Вальс жарт»; М. Лисенко. «Вра женння від радісного дня»; Є. Адамцевич. «Запорізький марш»; Г. Свиридов. «Дощик».*

Друга сторінка — «Пісенний калейдоскоп»

Упізнай за ілюстраціями вивчені пісні. Проплескай ритм і заспівай одну з них (на вибір).

Третя сторінка — «Музичні загадки»

Прочитай слова. Що вони означають?

народна пісня	литаври	такт	програмна музика

Четверта сторінка — «Творчий майданчик»

Придумай казку про те, як мешканці лісу створили оркестр. Які музичні інструменти, на твою думку, обрали б зображені тварини?

УРОК 16. СТОРІНКАМИ МИСТЕЦТВА

Розгорни «Книгу мистецтв» і пригадай зустрічі з візуальними мистецтвами.

Перша сторінка — «Картинна галерея»

Розглянь репродукції картин. Дай відповіді на запитання.

- У якій роботі відтворено рух?
- На якій картині зображення розміщене горизонтально, а на якій — вертикально?
- Визнач лінію горизонту в пейзажах.
- Які кольори (теплі чи холодні) переважають у представленому натюрморті?
- Що зображено на передньому плані сільського пейзажу?

А. Жежер. «Декоративний натюрморт»

Г. Ягодкін. «Хмара»

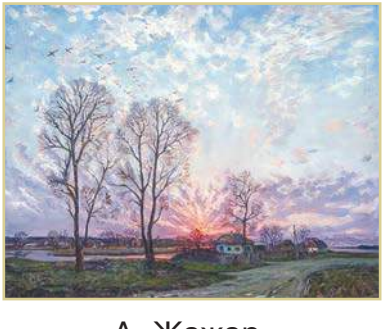

А. Жежер. «Сонечко прокинулося»

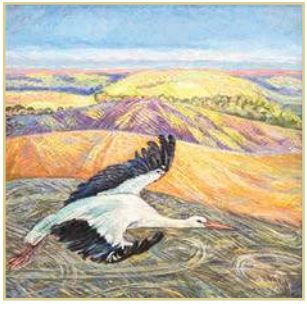

І. Фартух. «Лелека»

Друга сторінка — «Художні загадки»

Прочитай слова. Що вони означають?

паперопластика | колорит | живопис | мастихін

Третя сторінка — «Виставкова зала»

Влаштуй виставку своїх робіт. Пригадай, над чим працювати тобі сподобалось найбільше.

Четверта сторінка — «Творчий майданчик»

Виготов їжачка-трудівничка з кольорового паперу за зразком.

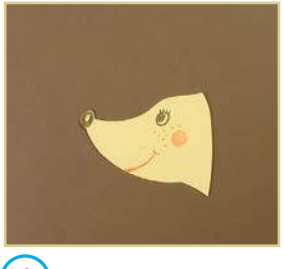

1

2

3

4

5

УРОК 17. ОСІННІЙ УРОЖАЙ

У яку пору року починаються жнива? Пригадай, які пісні називають жниварськими.

У жниварських піснях оспівують початок, хід та завершення жнив. Такі пісні відносять до **календарно-обрядових** і виконують їх під час різних народних свят та обрядів.

Закінчення жнив українці традиційно відзначають пишними святкуваннями з веселими піснями й танцями.

Ю. Журка. «Обід у полі»

На полях і городах збір урожаю починається влітку і завершується пізно восени.

Слова Т. Волгіної, музика А. Філіпенка. «Збирай урожай».

1. Ми корзиночки несем, дружно з піснею ідем.
Гей, збирай урожай і на зиму запасай.
Гей, так, ти збирай і на зиму запасай.

2. Кукурудзу ми зберем, спілих соняхів нарвем
і горох про запас — урожай хороший в нас.
Гей, так, про запас — урожай хороший в нас.

3. Ти, пузатий кабачок, належав собі бочок,
не лінуйсь, час не гай і в корзиночку стрибай.
Гей, так, час не гай — і в корзиночку стрибай.

4. Нас додому через ліс
грузовик усіх привіз.
Гей, ворота відчиняй —
їде з поля урожай.
Гей, так, відчиняй —
їде з поля урожай.

Покажи рукою рух мелодії цієї пісні.

«Сільська полька» (у виконанні ансамблю «Троїсті музики»).

Троїсті музики відігравали важливу роль у побуті українців. Виконували переважно танцювальні і пісенні мелодії. Сьогодні українські інструментальні ансамблі, залишивши за собою традиційну назву, значно розширили свій склад.

На якому музичному інструменті троїстого ансамблю тобі хотілося б зіграти?

УРОК 18. ОСІННІЙ УРОЖАЙ

— Осене, осене, звідки прийшла?
Що ти нам, осене, принесла?
— З поля прийшла я, із темного бору.
Все принесла, чим багата, в комору.

Г. Храпач

В. Олемпіюк-Винникова. «Дари осені»

Як ти думаєш, чому осінь називають щедрою? Чим обдаровує людей ця пора року?

В. Довбенко. Натюрморт

В. Мисюк. Натюрморт

В. Мисюк. Натюрморт

В. Валевська. Натюрморт

Розглянь натюрморти. Які дарунки осені зобразили українські художники? На які об'ємні форми схожі яблуко, груша, кукурудза?

Створюючи натюрморти, художники часто використовують **мольберт** — один з основних атрибутів творчої майстерні живописця. Це дерев'яна підставка, на якій встановлюють підрамник з полотном, дошку чи картон для написання картин.

Пригадай пісню про врожай і заспівай її друзям.

Які барви слід обрати для створення осіннього натюрморту? Це основні чи похідні кольори?

Створи натюрморт у техніці об'ємної аплікації за зразком або власним задумом.

1

2

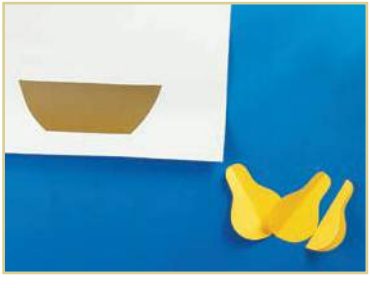

3

4

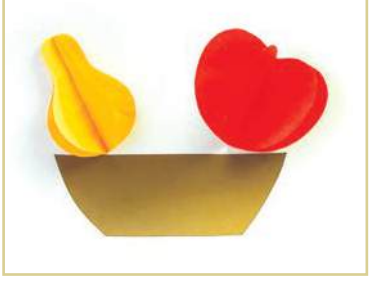

5

6

Як ти думаєш, чи потрібен мольберт для створення аплікації?

УРОК 19. НАРОДНІ МОТИВИ

Які українські народні музичні інструменти ти знаєш?

...Нашу думу і славу нікому не стерти,
наша пісня зове на звитяжні діла.
Я сто тисяч разів за це згоден померти,
щоб жила Україна й бандура жила!..

І. Коваленко

С. Марчук. «Пісня»

В. Шаталін. «Пісня бандуриста»

Бандура відноситься до **щипкових музичних інструментів** — групи струнних інструментів, у яких звук видобувається за допомогою зачіплювання струн пальцями чи спеціальною пластиною.

Історія бандури на українських землях дуже давня. Вона була улюбленим музичним інструментом козаків, та її звучання супроводжує нас і сьогодні.

Вагомим явищем сучасного бандурного мистецтва став музичний інструмент конструкції відомого українського бандуриста і майстра Романа Гриньківа.

Р. Гриньків. «Пісня вітру».

Розкажи про свої враження від звучання бандури. Який характер прослуханої музики?

Слова Т. Волгіної, музика А. Філіпенка. «Збирай урожай». Супроводжуй виконання танцювальними рухами.

М. Лисенко. «Молитва за Україну» (у виконанні бандуриста Я. Джуся).

Чи доводилось тобі раніше чути пісню, яку називають духовним гімном України? Як звучить ця мелодія на бандурі?

Молодий український бандурист, композитор, півфіналіст телешоу «Україна має талант-2» Ярослав Джусь у 2015 році взяв участь у проекті «Музика воїнів» (проект має на меті вшанування пам'яті героїв Небесної сотні), виконавши «Молитву за Україну» в Михайлівському Золотоверхому соборі.

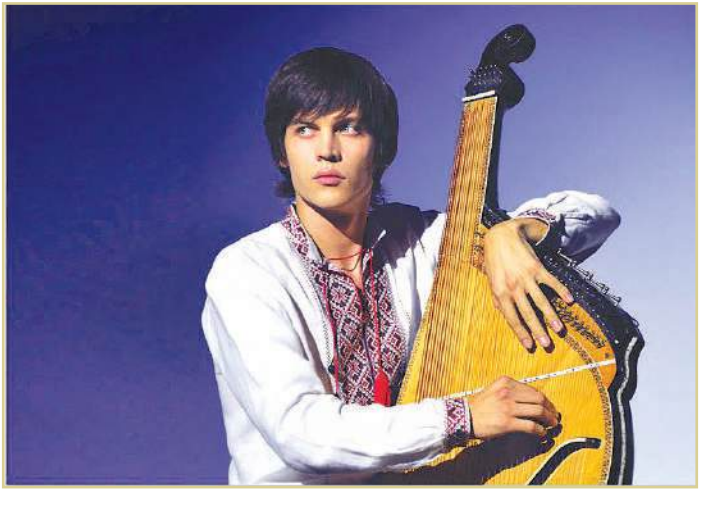

Спробуй зіграти на першій у світі онлайн-бандурі, перейшовши за посиланням[1] https://bandura.ukrzen.in.ua/

Про які ще українські музичні інструменти тобі хотілося б дізнатися?

[1] Розробником цієї програми є організація Ukrzen TEAM.

УРОК 20. НАРОДНІ МОТИВИ

Що таке рідна земля, рідний край?

...Моя земля! Напоєна красою
і звуками, що в серденьку живуть.
Навіки ми пов'язані з тобою,
одна у нас з тобою довга путь.

Н. Красоткіна

В. Непийпиво. «Осокори»

М. Ільїн. «Кримський пейзаж»

А. Мельник. «Пейзаж»

О. Дідик. «Теплі дні»

Розглянь пейзажі. Який настрій створюють ці картини? Які кольори обрали живописці, щоб зобразити різні куточки України? Вкажи лінію горизонту на кожній картині.

Відеоролик «Найдивовижніші місця України».

Чим особливий твій рідний край? Який його краєвид тобі хотілося б намалювати?

Малюючи краєвиди, художники часто працюють на повітрі. Тоді вони використовують не звичайний мольберт, а **етюдник** — спеціальний розкладний ящик з речами для малярства.

Пригадай, як зображують предмети, що знаходяться ближче у просторі.

Спробуй створити гірський пейзаж за зразком.

1

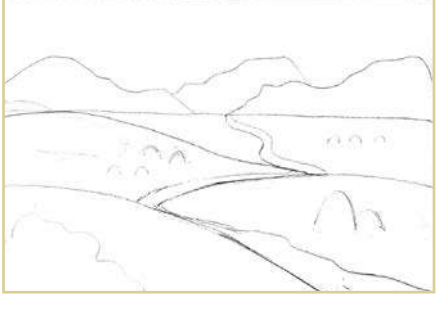

2

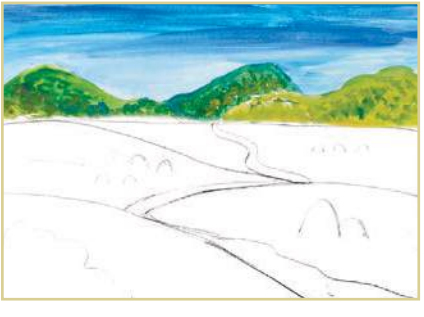

3

4

Відеоролик «Осінь в Карпатах».

Чи можна мелодією, що лунає у відеоролику, озвучити твій пейзаж?

Визнач колорит свого малюнка. Поміркуй, чим гірський пейзаж відрізняється від інших видів пейзажів.

УРОК 21. КОНТРАСТИ

Чим відрізняється вокальна музика від інструментальної?

Академічний симфонічний оркестр Національної філармонії України

Оркестр — колектив музикантів-інструменталістів, що спільно виконують музичні твори. Залежно від складу виділяють: симфонічний (до нього входять інструменти усіх груп), духовий, оркестр народних інструментів, дитячих інструментів тощо.

Пригадай, хто керує оркестром.

Е. Ґріґ. «Ранок» із сюїти «Пер Ґюнт» (у виконанні Академічного симфонічного оркестру).
Слова В. Самійленка, музика К. Стеценка. «Вечірня пісня» (у виконанні Д. Петриненко).

Які образи виникають у твоїй уяві під впливом прослуханих музичних творів?

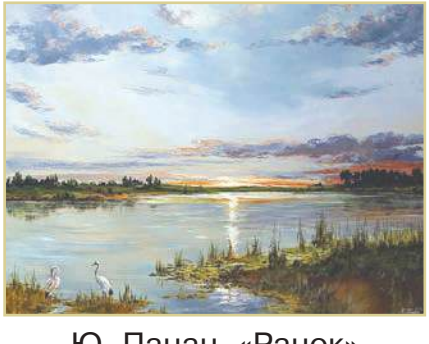

Ю. Пацан. «Ранок»

Я. Баланецький. «Захід сонця»

За темпом, мелодією, ритмом тощо музичні твори бувають контрастні, тобто різнохарактерні.

Розучи пісню Н. Май «Відлетіли журавлі».

1. Відлетіли журавлі
за ліси й діброви,
розгойдали на крилі
пісню колискову.
Сумно їм летіти
зграями у вирій,
сонечко не світить,
сонечко не гріє…

2. Відлетіли журавлі,
небо зажурилось,
жовте листя по землі
осінь розтрусила.
Сумно їм летіти
зграями у вирій,
сонечко не світить,
сонечко не гріє…

3. Ви, журавлики малі,
білі-білі крила,
повертайтесь, журавлі,
на Вкраїну милу!
Сумно їм летіти
зграями у вирій,
сонечко не світить,
сонечко не гріє…

Переглянь мультфільм, озвучений музикою Е. Ґріґа.

Пофантазуй, про що міг би розповідати мультфільм, озвучений вокальним твором «Вечірня пісня».

Як ти гадаєш, чи може проявлятися контраст в одному музичному творі?

УРОК 22. КОНТРАСТИ

Що називають основним засобом виразності у живописі?

Кольори поділяються не лише на основні й похідні чи теплі й холодні. Виділяють також **хроматичні** (кольорові) й **ахроматичні** (безбарвні, тобто білий, чорний, сірий) кольори.

Д. Кустанович.
Пейзаж із серії «Міські дощі»

Д. Кустанович.
«Після дощу»

Який настрій створюють наведені картини Д. Кустановича? Пригадай, який інструмент використовує у своїй роботі цей художник.

Дуже важливе у живописі протиставлення, або **контраст** кольорів. У контрастному сполученні кожен колір набуває більшої виразності.

Контраст теплих
і холодних кольорів

Базові контрасти

Розглянь картини. Чи можна сказати, що ці твори контрастні між собою? Чому?

О. Васянович. «Світанок»

В. Грицина. «Вечірня долина»

Гра «Контрасти».

Діти стають у коло, ведучий/ведуча — в центрі. Ведучий/ведуча називає слово і кидає м'яч одному з гравців. Гравець, що отримав м'яч, повинен назвати «контрастне» слово. Наприклад: колючий – гладенький, м'який – твердий, веселий – сумний, червоний – зелений тощо.

Під звучання твору Е. Ґріґа «Ранок» створи пейзаж акварелю в техніці «по-вологому», використовуючи контрастні кольори.

1

2

3

Які з кольорів, що утворюють базові контрасти, є похідними?

УРОК 23. СПОРІДНЕНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА КОЛЬОРИ

Які струнні музичні інструменти ти знаєш? Знайди їх зображення на ілюстрації. Чим вони відрізняються між собою?

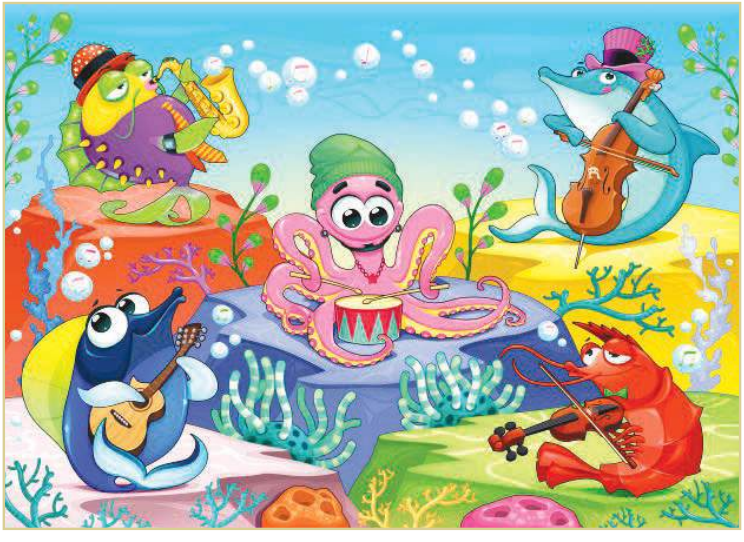

До групи струнних музичних інструментів відносяться **смичкові**, у яких звук видобувають смичком (тонкою дерев'яною тростиною з натягнутим уздовж пучком кінського волосу).

Серед них — найвідоміші інструменти родини скрипкових:

скрипка альт віолончель контрабас

В. Моцарт. «Маленька нічна серенада» (у виконанні камерного оркестру музичного училища ім. Д. Січинського).

Що ти уявляєш під цю мелодію? Які музичні інструменти родини скрипкових тобі вдалося впізнати у відеозаписі?

О. Васянович. «Привид ночі»

Цікаво, що всі інструменти родини скрипкових мають по чотири струни і дуже схожі між собою за зовнішнім виглядом, проте відрізняються звучанням.

Гра «Родина Струнних».
За допомогою пантоміми покажи гру на одному зі струнних музичних інструментів. Хто відгадає — виконує роль музиканта і демонструє гру на іншому інструменті родини Струнних.

Виконай пісню Н. Май «Відлетіли журавлі», імітуючи руками рухи пташиних крил.

Створіть на дзвіночках музичний супровід до пісні.

Звучання якого смичкового музичного інструмента тобі подобається найбільше?

УРОК 24. СПОРІДНЕНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА КОЛЬОРИ

...Все буде мокнути і мерзнути
довкола,
і золото осіннє пропаде.
Та й так земля вже
зовсім-зовсім гола —
ні квіточки ніякої ніде.
І будуть сірі фарби переважно,
одного кольору земля і небеса,
і вітер завиватиме протяжно...
Відійде в спогад осені краса.

Н. Красоткіна

О. Мицник.
«Пізня осінь» (фрагмент)

Поглянь, які спогади про осінню красу зберігають художники.

Н. Іванченко. «Осінній букет»

А. Жежер. «Чорнобривці»

Н. Іванченко. «Осінній натюрморт»

Д. Кустанович. «Осінні квіти»

Які кольори переважають на картинах? Чи можна жовтий і оранжевий кольори назвати родичами?

Кольори, які в колірному крузі знаходяться поряд, називають **спорідненими**.

Розглянь колірний круг.
Знайди та назви споріднені кольори.

Поміркуй, чи можна назвати ахроматичні кольори спорідненими.

Виділяють чотири групи споріднених кольорів: жовто-червоні, сині, зелені, зелено-жовті.

Намалюй букет осінніх квітів, використовуючи контрастні та споріднені кольори.

1

2

3

Покажи за допомогою пантоміми один день з життя осінньої квітки.

Як ти вважаєш, чи можна відтінки одного кольору назвати «найближчими родичами»?

УРОК 25. КОМПОЗИЦІЯ ТВОРУ

Чи доводилось тобі чути слово «композиція»? Що воно означає?

Композицією музичного твору називають його побудову.

Е. Ґріґ. «Похід гномів».

Кадр з м/ф «Білосніжка і 7 гномів» (режисери Д. Генд та ін.)

Що нагадує тобі ця музика? Який настрій вона створює? Звучання яких музичних інструментів тобі вдалося розпізнати?

П'єса «Похід гномів» складається з трьох частин. Основну мелодію в першій та третій частинах твору виконують духові інструменти.

Хто із зображених тварин грає на духових музичних інструментах?

Уривок із мультфільму про гномів на основі музики Е. Ґріґа.

Добери слова-характеристики до кожної частини музичного твору. Поміркуй, як змінюється мелодія п’єси.

грізна | ніжна | таємнича | лірична | схвильована

Подумай, чому група музичних інструментів називається духові. Дізнайся, з яких двох «музичних сімейок» складається родина духових інструментів.

А. Житкевич. «Семеро гномів».

1. Жили на світі семеро гномів,
семеро мудрих астрономів.
Сіяли зорі в безмежнім саду,
радісно грали в чарівну дуду.
Приспів:
Ла-ла-ла-ла, ла-ла-ла-ла —
пісня пташкою летить.
Ла-ла-ла-ла, ла-ла-ла-ла —
в серці музика дзвенить.
2. Семеро гномів вигравали,
зорі бадьоро крокували.
Стали у коло веселі сім нот —
і закружляв в небесах хоровод.
Приспів.
3. Семеро гномів узяли скрипки,
нотки співали, аж охрипли.
Пісня на землю злетіла з небес,
більше з тих пір стало в світі чудес.
Приспів.

Створіть казковий музичний супровід до пісні на дзвіночках (перша група) та трикутниках (друга група).

Який духовий музичний інструмент використовують троїсті музики?

УРОК 26. КОМПОЗИЦІЯ ТВОРУ

Що може зображувати натюрморт? Пригадай, що таке композиція в образотворчому мистецтві.

У картині все підпорядковане основній думці, ідеї. Цілісність композиції залежить від поєднання елементів зображення в єдиному композиційному задумі.

Розглянь натюрморти. Що в цих картинах є головним? Чому ти так вважаєш?

Л. Павленко. «Жовто-блакитний натюрморт»

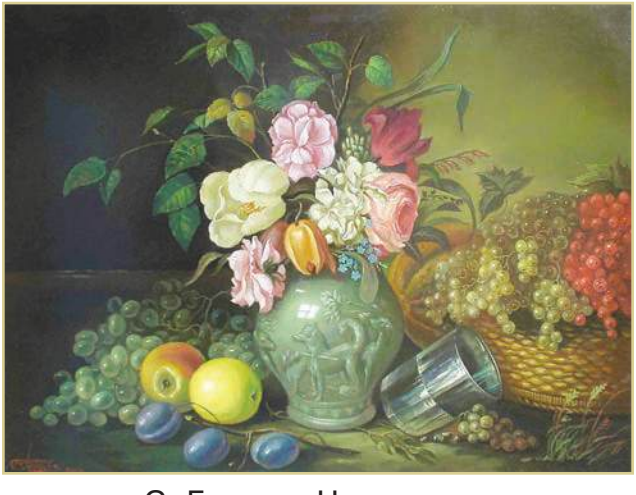

С. Глущук. Натюрморт

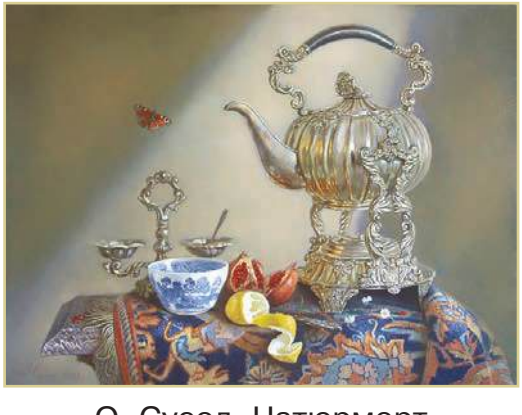

О. Сусол. Натюрморт

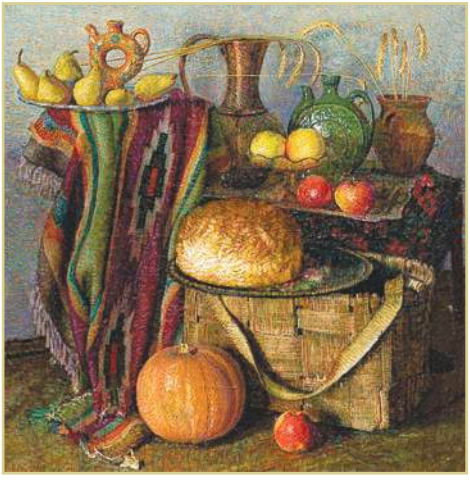

С. Антонюк. «Добробут»

Композиційний центр — об'єкт, який найбільше привертає до себе увагу. Композиційний центр можна виділити контрастом світла і тіні, кольором, розміром.

Розглянь натюрморт «День народження». Як ти гадаєш, у чому помилився художник? Що ще можна зобразити на цьому малюнку?

Спробуй намалювати натюрморт за зразком. Обирай споріднені та контрастні кольори.

1

2

3

Якою музикою можна озвучити твій малюнок?

УРОК 27. ДИНАМІКА В ТВОРІ МИСТЕЦТВА

Які пісні виконують голосно, а які — тихо? Пригадай, що таке динаміка.

Л. ван Бетховен. «Колискова».

Якими словами можна описати прослухану мелодію?

сумна | сувора | спокійна | чарівна | стримана | швидка | весела | ніжна

Чи вдалося тобі за звучанням упізнати музичний інструмент, на якому виконано «Колискову»?

Ксилофон — ударний музичний інструмент. Джерелом звуку є точно настроєні дерев'яні пластинки, на яких грають спеціальними молоточками.

Чи доводилось тобі грати на дитячому ксилофоні? Які ще ударні інструменти ти знаєш?

А. Хачатурян. «Лезгинка» (у виконанні ансамблю ударних інструментів).

М. Хахандуков. «Ісламей» (лезгинка)

Які ударні музичні інструменти ти побачив/побачила на відео? Розкажи про динаміку прослуханого твору, визнач ритм.

Ритмічна гра «Тихо-голосно».

Об'єднайтесь у два ансамблі й оберіть улюблені ударні музичні інструменти. Перегляньте запис ритму.
Перший ансамбль відбиває ритм голосно, другий — тихо, а потім — навпаки.
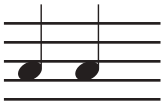
f форте

p піано

p піано
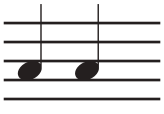
f форте

А. Житкевич. «Семеро гномів». Створи музичний супровід до пісні на ударних інструментах.

Покажи, як крокують гноми під тиху та гучну мелодії.

Вигадай казку про зустріч флейти і барабана. Якою за динамікою музикою можна озвучити цю казку?

Як ти гадаєш, чи можна один і той же музичний твір виконувати з різною динамікою?

УРОК 28. ДИНАМІКА В ТВОРІ МИСТЕЦТВА

Як ти гадаєш, чи «живе» динаміка в картинах?

Гра «Озвуч картину».
Спробуй голосом або грою на музичному інструменті озвучити картину. Пофантазуй, про що можуть розмовляти зображені дерева.

К. Степанюк. «Морозний вітер»

Пригадай, як художники передають рух у своїх роботах. Як їм у цьому допомагають лінії?

Картини бувають статичними і динамічними. У **статичній** композиції відображено певну нерухомість, передано відчуття спокою. У **динамічній** — навпаки: рух, емоційну напруженість. Тож, розглядаючи роботу з динамічною композицією, глядач ніби відчуває, як його погляд рухається в певному напрямку.

Розглянь картини Р. Судковського. Котра з них статична, а котра — динамічна? Які лінії ти бачиш на обох картинах? Чи допомагає колір передати настрій художника?

Зазвичай передати рух допомагає діагональна лінія — пряма або вигнута, а також хвилясті лінії. Крім того, художники використовують контраст, ритм.
Для статичної композиції характерні переважно горизонтальні і вертикальні лінії, відсутність яскравих контрастів.

Вертикальні лінії

Горизонтальні лінії

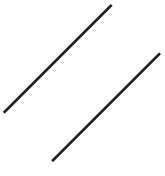

Діагональні лінії

Спробуй намалювати статичну й динамічну композиції: дерево у ясний зимовий день і дерево під час завірюхи.

1

2

А де любиш малювати картини ти: вдома чи на вулиці?

УРОК 29. ЗИМОВІ МОТИВИ

Яка музика створює тобі святковий настрій?

П. Чайковський. Полька із «Дитячого альбому».

Якими словами можна описати прослухану мелодію?

радісна | сумна | сувора | ніжна | весела

Чи вдалося тобі упізнати, на якому музичному інструменті виконано цей твір?

Рояль — клавішно-ударний інструмент, різновид фортепіано.

Подумай, чому фортепіано має саме таку назву. Із яких двох слів її утворено?

Сьогодні музиканти часто користуються електронними музичними інструментами. Це, наприклад, синтезатор, електро- та цифрове піаніно.

Послухай, як звучить виконаний на синтезаторі твір П. Чайковського.

Придумайте рухи, які можна виконати під звучання польки П. Чайковського.

В. Лисенко. «Зимонька-зима».

1. Стукає в вікно
гостя чарівна,
знов до нас прийшла
зимонька-зима!

Приспів:
Ой, зима, зимонька-зима,
затанцює, заспіває зимонька!
Ой, зима, зимонька-зима,
зачарує знову нас зимонька!

2. Вибігла надвір
весела дітвора,
сипала сніжком
зимонька-зима.

Приспів:
Ой, зима, зимонька-зима,
затанцює, заспіває зимонька!
Ой, зима, зимонька-зима,
зачарує знову нас зимонька!
Ой, зима, зимонька-зима,
зачарує знову нас зимонька.

Зіграй музичний супровід до пісні на дзвіночках.

Пригадай пісні про зиму, вивчені у першому класі. Які в них динаміка і ритм?

УРОК 30. ЗИМОВІ МОТИВИ

Чи любиш ти малювати тварин? Чому?

Картини, на яких зображено тварин, називають **анімалістичними**, а митців, які створюють такі картини, — **анімалістами**.

Розглянь репродукції картин. Розкажи про свої враження. Чи можеш ти визначити композиційний центр кожної роботи?

Р. Міллет. «Синиці взимку»

Р. Гедж. «Нова стежка»

М. Карппанен. «Сороки»

Р. Гедж. «Тиша»

Художник-аніматіст звертає особливу увагу на деталі в зовнішньому вигляді тварини, її поведінку, середовище, в якому вона живе.

Поміркуй, кого складніше намалювати: людину чи тварину. Чому?

Відгадай загадку.

Хто у полі на світанні
вчиться грать на барабані,
лапками перебирає?
Барабана, жаль, не має.
(Заєць)

Щоб намалювати тварину, треба довго й уважно спостерігати за нею. Насамперед слід звернути увагу, які прості форми нагадують частини її тіла (голова, тулуб, хвіст тощо).

Намалюй за зразком чи власним задумом зайчика-вуханчика.

1

2

Що у твоєму малюнку головне? Які пісні про зайчика ти знаєш?

УРОК 31. СВЯТКОВА ПОДОРОЖ

Розгорни барвисту «Книгу мистецтв» і пригадай зустрічі з музичним мистецтвом.

Перша сторінка — «Музична скринька»

Послухай фрагменти музичних творів, пригадай їхні назви. Обери світлини, якими можна проілюструвати прослухані композиції.

Підказки: *Е. Ґріґ. «Похід гномів»; Е. Ґріґ. «Ранок»; А. Хачатурян. «Лезгинка»; В. Моцарт. «Маленька нічна серенада».*

Друга сторінка — «Пісенний калейдоскоп»

Упізнай за ілюстраціями вивчені пісні. Проплескай ритм і заспівай одну з них (на вибір).

Третя сторінка — «Музичні загадки»

До яких «родин» відносяться зображені музичні інструменти?

Четверта сторінка — «Творчий майданчик»

Вигадай свою мелодію до вірша в ритмі польки.

Летять, летять сніжинки
на поле, ліс і сад.
Веселий свій таночок
танцює снігопад.

В. Кленц

УРОК 32. СВЯТКОВА ПОДОРОЖ

Розгорни «Книгу мистецтв» і пригадай зустрічі з візуальними мистецтвами.

Перша сторінка — «Картинна галерея»

Розглянь репродукції картин. Дай відповіді на запитання.

- Композиція якої картини є динамічною? А статичною?
- Назви́ пари контрастних і споріднених кольорів, використані художниками.
- Що зображено на анімалістичній картині?
- Які кольори обрала авторка міського пейзажу: хроматичні чи ахроматичні? Чи є ритм у цій картині?

Р. Гедж. «Ранкове світло»

Я. Баланецький. «Прикарпаття»

Л. Марандіна. «Сніговик»

О. Гармидер. «Вітерець»

Друга сторінка — «Художні загадки»

Прочитай слова. Що вони означають?

мольберт

композиційний центр

етюдник

Третя сторінка — «Виставкова зала»

Влаштуй виставку своїх робіт. Пригадай, над чим працювати тобі сподобалось найбільше.

Четверта сторінка — «Творчий майданчик»

Виготов ялинкову прикрасу з кольорового паперу за зразком.

1

2

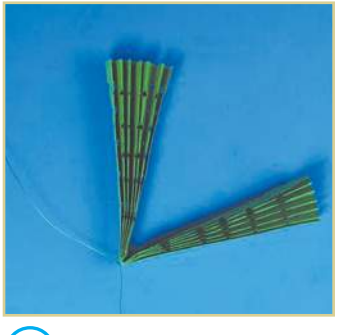

3

4

5

ЗУСТРІЧ З МИТЦЯМИ

УРОК 33. ЗУСТРІЧ З ТЕАТРОМ

Чи доводилось тобі бувати в театрі? Розкажи про свої враження.

Пригадай, які бувають різновиди театрів. Назви́ давній український народний ляльковий театр.

Яка різниця між оперою і балетом?

Хор Козенят із новорічного дитячого мюзиклу «Вовк та семеро Козенят» (на новий лад). Автор слів і музики — Наталія Май.

У якому регістрі співають діти-Козенята?

низький	середній	високий

Мюзикл — музично-сценічна вистава, у якій поєднуються вокальна й інструментальна музика, танець.

А які пісні про Новий рік знаєш ти?

Слова В. Юхимовича, музика народна (в записі М. Леонтовича). Щедрівка «За селом веселим, на лану широкім».

За селом веселим, на лану широкім.
Щедрий вечір, добрий вечір! (2)

Новий рік зустрівся із минулим роком.
Щедрий вечір, добрий вечір! (2)

І сказав минулий року молодому.
Щедрий вечір, добрий вечір! (2)

«Не минай же щастям ні одного дому!»
Щедрий вечір, добрий вечір! (2)

Пригадай, що таке щедрівка. Відтвори ритм пісні «За селом веселим, на лану широкім» на одному з ударних інструментів.

Чи можна цю пісню використати у мюзиклі про зиму? Подумай, у які костюми були б одягнені виконавці.

Щедрівки виконують у Щедрий вечір — напередодні Нового року за старим стилем (13 січня). У цей вечір щедрувальники обов'язково водять «козу» — хлопця в масці і кожусі навиворіт.

Є. Миронова. «Щедрий вечір»

Як слід поводитись у театрі?

УРОК 34. ЗУСТРІЧ З ТЕАТРОМ

Як ти гадаєш, на що схожі будівлі театрів?

Львівський оперний театр

Київський театр ляльок

Архітектура — мистецтво будівництва.
Архітектор — автор проекту майбутньої споруди, завдяки якому просте будівництво стає засобом вираження ідеї.

Чи можна архітектора назвати митцем? Чому ти так думаєш?

Роздивіться ілюстрації. Чим схожі та чим відрізняються зображені будиночки? У якому з них хотіли б оселитися ви?

Усі будинки мають стіни, дах, двері, вікна і тримаються на фундаменті.

З чого, на твою думку, починається робота архітектора?

Створи об'ємну аплікацію «Будівля лялькового театру» за зразком.

1

2

3

4

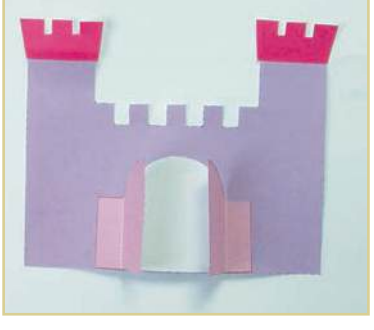

5

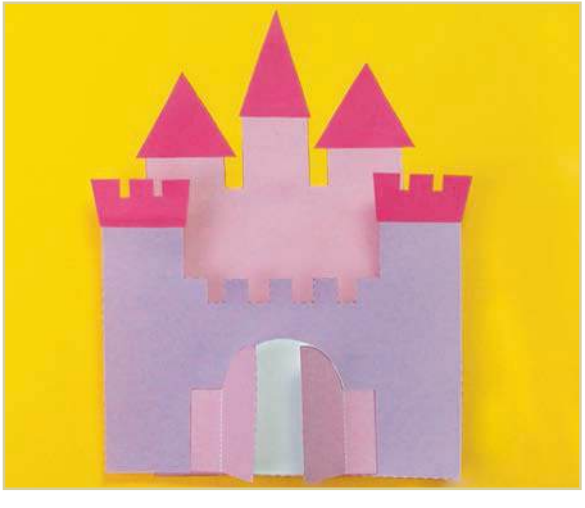

Як ти гадаєш, чи лише будинки проектує архітектор?

УРОК 35. ПОДОРОЖ МІСТОМ

Хто, на твою думку, може жити у казковому місті? А чи є серед них Коза-Дереза?

Роздивіться афішу вистави у музичному театрі. Пригадайте, що таке афіша, які її основні елементи.

Микола Лисенко створив дитячу оперу «Коза-Дереза» на основі народної казки. Для кожного героя український композитор написав пісні: за цими простими мелодіями легко упізнати всіх персонажів.

Л. Натанчук в образі Лисички

Сцена з опери «Коза-Дереза» (Волинський театр)

М. Лисенко. «Пісня Лисички» із опери «Коза-Дереза».

Якою ти уявляєш Лисичку?

Пригадайте сюжет казки «Коза-Дереза». Чи добре поводилась Кізонька? Придумайте, як помирити Козу і Лисичку. Розіграйте цю сцену в ролях.

Гра «Веселі нотки».

На одній із міських вулиць бешкетниця Коза-Дереза розсипала ноти. Допоможи їх зібрати: назви і зіграй їх на ксилофоні у правильній послідовності.

мі сі соль фа до ля ре

І. Танчак. «Веселі ноти».

1. Поспішають на роботу
кожен день веселі ноти
у трамваї, у таксі:
До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі.

Приспів:
Сім в веселки кольорів,
в тижня сім щасливих днів,
ноток сім — це знають всі:
До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі.
І співають, і танцюють,
і по вулиці крокують.

2. Дощ, чи сніг, чи сонце сяє —
ноти весело гуляють.
В парки, в сквери вийшли всі —
До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі.
Приспів.

3. З ними друзями ми стали,
нову пісню заспівали.
Нам підспівують усі:
До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі.
Приспів.

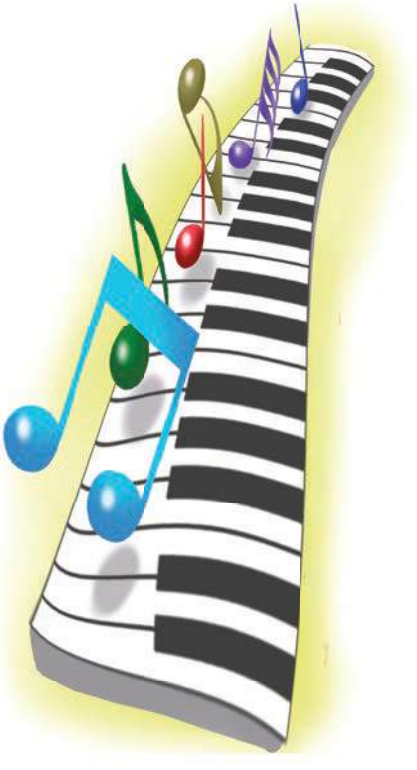

Придумай танок під звучання цієї пісні.

Що ти знаєш про створення вистави у музичних театрах? Хто бере участь у цьому процесі?

УРОК 36. ПОДОРОЖ МІСТОМ

Пригадай, які бувають різновиди пейзажів. Що використовують художники, малюючи на вулиці?

Розгляньте репродукції картин. Як українські художники зображують міста? Чи видно на картинах усі будинки повністю?

О. Кішкурно.
«Харків. Полтавський шлях»

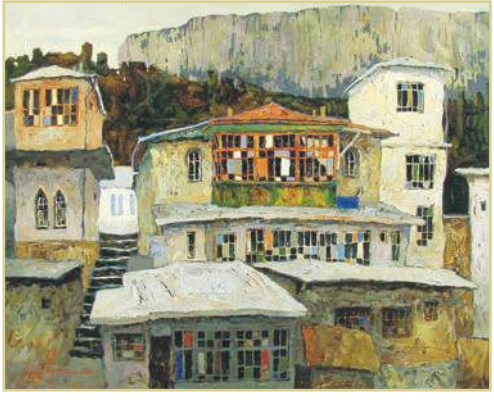

Д. Саражин.
Пейзаж

Ю. Золотар. «Львів»

К. Могилевський. «Старий Київ»

Художники-пейзажисти часто використовують **метод загородження**: предмети, розташовані ближче, зображують так, що вони затуляють предмети, які знаходяться далі. Цей метод тісно пов'язаний із плановістю на картині і також допомагає передати глибину простору.

Що таке передній, середній і задній плани у живописі? Якими зображують предмети, розташовані далеко у просторі?

Пригадайте, які будівлі ви бачите дорогою до школи. Які геометричні фігури нагадують ці споруди?

Спробуй за зразком зобразити міський пейзаж.

1

2

3

4

Як ти гадаєш, над створенням будівель, мостів, парків у місті працює один архітектор чи кілька? Чому?

УРОК 37. ЗИМОВА КАЗКА

Які казки тобі подобаються найбільше? Чи знаєш ти, що на основі казок композитори написали чимало опер і балетів?

П. Чайковський. «Танець маленьких лебедів» із балету «Лебедине озеро».

Який настрій створює прослухана музика? Спробуй відстукати її ритм.

В основі балету, що складається з 4-х дій (частин), легенда про дівчину, яку злий чаклун перетворив на лебедя.

Уривок з м/ф «Барбі: Лебедине озеро» (режисер О. Херлі). П. Чайковський. «Неаполітанський танець» із балету «Лебедине озеро».

«Неаполітанський танець» входить до групи танців третьої дії балету, музику з якого використано в мультфільмі.

Спробуй відтворити казкову мелодію «Неаполітанського танцю» на бубонцях. Придумай танцювальні рухи під звучання цієї музики.

Пригадай, за допомогою чого розкривається сюжет у балеті.

Уяви себе костюмером у театрі опери та балету. Розкажи, які костюми ти б створив/створила для персонажів улюбленої казки.

І. Танчак. «Веселі ноти». Покажи рукою, як нотки рухаються по сходинках.

Гра «Звірята-співаки».
Біля театру опери та балету на прослуховування зібралися звірята-співаки.

Позмагайся із сусідом/сусідкою по парті, кому краще вдасться відтворити пісню кожного зі звірів (використай улюблений музичний твір).

Пригадай назву іншого балету, написаного П. Чайковським також на основі казки.

Які таланти, на твою думку, повинні мати артисти/артистки балету?

УРОК 38. ЗИМОВА КАЗКА

Відгадай загадку.

Зроду рук своїх не має,
а узори вишиває.
(Мороз)

Про які узори йдеться? Де малює мороз?

Люди прагнуть навчитися у природи створювати красу: архітектори, наприклад, використовують декор.

Декор — сукупність елементів, що становлять зовнішнє або внутрішнє оформлення архітектурної споруди.

Розглянь схему, наведену вище. Спробуй пояснити різницю між архітектурним і скульптурним декором.

Поміркуй, чи можуть в одній споруді поєднуватись кілька видів декору.

Сьогодні дуже популярним став кований декор, яким прикрашають не лише ворота чи паркани, а й будинки ззовні та всередині.

Поглянь, як майстри відтворюють у кованому декорі візерунки, схожі на морозні.

Пригадай, що таке декорації. Чи можна з їхньою допомогою створити в театрі зимову казку?

Виготов витинанку, що стане чарівним святковим декором для твого вікна.

1

2

3

Чи знаєш ти, хто такий художник-декоратор?

УРОК 39. У СВІТІ КІНО

Чи любиш ти кіно? Який дитячий фільм ти переглянув/переглянула недавно?

Уривок із сімейної комедії «Пригоди S Миколая» (режисер С. Горов).

Яке враження справила на тебе пісня з кінофільму? Чи допомагає музика розкрити художній зміст твору кіномистецтва?

Стрічка «Пригоди S Миколая» розповідає про пригоди другокласника Артема та його сестри у карпатському селі напередодні Дня Святого Миколая. У фільмі лунає багато пісень, які виконують головні герої.

Які пісні про Святого Миколая ти знаєш?

Слова народні, музика М. Леонтовича. «Щедрик» (у виконанні хору).

У листопаді 2016 року відзначили 100-річчя першого виконання «Щедрика». Ця пісня є однією з найпопулярніших щедрівок у світі. Англомовну версію, відому як «Carol of the Bells» («Колядка дзвонів»), склав у 1930-ті рр. диригент, хормейстер, учитель музики Пітер Вільховський (українець за походженням). «Щедрик» можна почути і в дитячих кінофільмах, наприклад, «Сам удома», «Гаррі Поттер».

Пригадай, коли співають колядки, щедрівки.

В. Лисенко. «Ой же ж ти, зима».

1. У біленькому кожушку
через поле навпростець
в гості йшла зима-подружка,
з нею — братик морозець.

Приспів:
Ой же ж ти, зима сніжно-білая,
затанцюй для нас, наша милая.
Ой сипни сніжком та й білесеньким,
подаруй його нам, малесеньким.

2. Без м'якесенького снігу
дітям радості нема.
Ми тебе давно чекали,
наша любая зима.
Приспів.

Створи свій таночок до пісні.

Які види мистецтва поєднує в собі кінематограф?

УРОК 40. У СВІТІ КІНО

Що тобі відомо про матеріали, які використовують у своїй роботі скульптори? Розглянь світлини з виставки у бельгійському місті Льєж. З якого матеріалу створені зображені скульптури?

Дізнайся, героїв якого фільму втілили у своїх роботах скульптори.

Скульптура — вид образотворчого мистецтва. Його основним художнім засобом є об'ємні зображення.

Розрізняють два види скульптур.

СКУЛЬПТУРА

Кругла

Рельєф

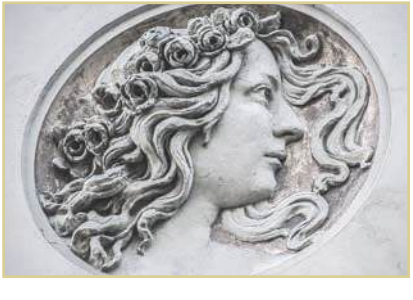

Круглу скульптуру можна обійти й розглянути з усіх боків, а рельєф оглядають лише з одного боку.

Розглянь світлини. Знайди серед зображень круглі скульптури та рельєфи.

Виліпи з пластиліну круглу скульптуру «Сніговичок».

1

2

3

4

5

Скульптуру якого кіногероя ти б хотів/хотіла встановити у своєму місті/селі?

УРОК 41. УЛЮБЛЕНІ ІГРАШКИ

Який мультфільм тобі подобається найбільше? Чи лунає у ньому музика?

Уривок із м/ф «Лікар Плюшева» (режисери Н. Вірген, М. Естрада).

Кожен епізод мультсеріалу «Лікар Плюшева» починається веселою піснею, а наприкінці Дана дає глядачам поради про те, як залишатися здоровими.

А як ти дбаєш про свої іграшки? Чи співаєш їм пісні? У яких іще мультфільмах головними героями є іграшки?

Анімація — мистецтво оживлення ляльок, малюнків, неживих предметів шляхом знімання на кіноплівку окремих рухів.

АНІМАЦІЯ

- Мальована (графічна)
- Пластилінова (пластична)
- Лялькова

Як називають митця, який працює над створенням мультиплікаційних фільмів?

Пісня «Все одно» з м/ф «Крижане серце» (у виконанні Ольги Шаніс).

Який настрій створює ця пісня? Що можна сказати про темп музики прослуханої композиції?

Створи музичний супровід до пісні «Ой же ж ти, зима». Про що був би мультфільм, у якому лунала б ця пісня?

Персонажем якого мультфільму могла б стати твоя улюблена іграшка?

УРОК 42. УЛЮБЛЕНІ ІГРАШКИ

Як думаєш, чи можна передати в скульптурі рух?

Круглій і рельєфній скульптурі притаманні статика (непорушність, спокій) і динаміка (рух, дія).

Визнач, на яких світлинах зображено статичні скульптури, а на яких — динамічні. Чому ти так думаєш?

За допомогою пластики форм, поворотів і нахилів тулуба, поз та жестів скульптори передають у своїх творах динаміку.

Чи є витвори скульпторів у тебе вдома?

Часто з різних поїздок ми привозимо сувеніри, наприклад, статуетки. Це також витвори скульпторів.

Дрібна пластика — невеликі статуетки з порцеляни, мармуру, металу та інших матеріалів, що слугують елементами прикрашання помешкань.

Уяви, що в тебе є чарівний стетоскоп, як у лікаря Плюшевої, і ти можеш чути, про що розмовляють статуетки. Розкажи, що їх турбує.

Виліпи з пластиліну симпатичного динозаврика Арло — героя мультика «Добрий динозавр» (режисер П. Сон).

1

2

3

4

Поміркуй, як перетворити твою пластилінову фігурку на динамічну.

УРОК 43. ПЛАСТИЛІНОВІ ФАНТАЗІ

Як ти думаєш, хто рухає пластилінові фігурки під час зйомок анімаційного фільму?

Уривок із пластилінового м/с «Моя країна — Україна» (режисер Н. Скрябіна).

Яку роль у цьому мультику відіграє музика?

Цей пізнавальний мультсеріал має 26 серій. Головні герої Сашко Лірник і Кіт розповідають казки, легенди й історії про різні регіони нашої Батьківщини: «Умань», «Петриківка», «Чорне озеро», «Сонячний камінь», «Писанкова історія», «Тернопіль» та інші.

Які ще пластилінові мультики ти знаєш?

Розглянь світлини зі зйомок м/с «Баранчик Шон» (режисер Н. Парк). Як ти думаєш, скільки часу витрачають працівники студії на зйомку однієї анімаційної серії?

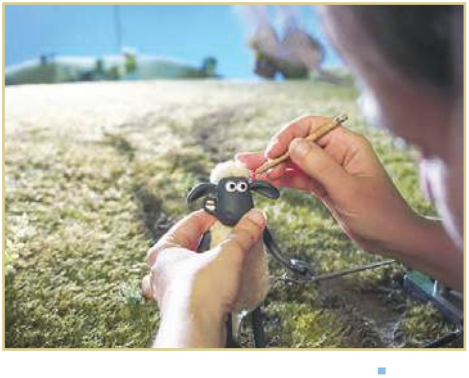

Пластилінова анімація створюється шляхом покадрової зйомки пластилінових об'єктів зі зміною цих об'єктів у проміжках між кадрами.

О. Харченко. «Лісовий гопачок».

1. Узяла лисичка скрипку,
сіла з нотами під липку,
і тонесенький смичок
грає, грає гопачок.
Поспішають з лісу звірі:
зайченята темно-сірі,
ще й ведмедики біжать —
хочуть, хочуть танцювать.

Приспів:
Всі за лапки узялися,
почалися танці в лісі.
А лисиця грає, грає
та у ноти заглядає,
і тонесенький смичок
все виводить гопачок,
все виводить гопачок.

2. Жовта білочка спішить,
а за нею вслід біжить —
тупу-тупу — сам Михайло,
лісовий ведмідь Топтайло.
І вовчиця прибігає
з вовченятами із гаю,
щоб також у коло стать, —
хочуть, хочуть танцювать.

Приспів.

Пластилін яких кольорів треба взяти, щоб виліпити персонажів пластилінового мультфільму на основі цієї пісні?

УРОК 44. ПЛАСТИЛІНОВІ ФАНТАЗІ

Розглянь світлини. Кого зображено на цих рельєфах?

Із «розсипанки» літер склади назву виду образотворчого мистецтва, представники якого зображують тварин.

І С Л А М І И А Т Н К А

Анімалістичний жанр популярний не лише в живописі, а й у скульптурі, графіці. Це найдавніша галузь образотворчого мистецтва.

Пригадай, на що повинен звертати особливу увагу митець-аніміаліст, зображуючи тварин.

Розгляньте світлини. Чи можна ці дитячі роботи назвати рельєфами? Поясніть свою думку. Подумайте, як створюють такі пластилінові аплікації.

Розглянь зображення. Чи впізнаєш ти цю чарівну пташку?

Мультфільм «Жар-птиця» (режисер Ц. Оршанський).

Якою зображена пташка у мультфільмі? Які у неї голова, хвіст, крила?

Виготов пластилінову аплікацію «Жар-птиця» за зразком.

1

2

3

У яких казках згадується жар-птиця?

УРОК 45. В ГОСТЯХ У КАЗКИ

Пригадай мультфільми, у яких живуть казки.

Уривок із м/с «Пригоди Котигорошка та його друзів». Серія 1. «Солом'яний бичок» (режисер Я. Руденко-Шведова).

Яка за характером музика лунає на початку мультфільму? До якого виду анімації відноситься переглянутий мультик?

Зразки графічної анімації створюються шляхом знімання намальованих об'єктів. Такі об'єкти малюють вручну, а сьогодні — часто на комп'ютері.
Над мультфільмами працюють художники-мультиплікатори, режисери, оператори та багато інших людей.

Як ти думаєш, хто створює музику до мультиків?

Відеоурок «Як робити прості мультики» (автор — Ю. Журавель).

Школярка Катя Рожок працює над створенням мультика

Утворіть хор і оркестр. Під музичний супровід заспівайте пісню про лисичку, яка вміє грати на скрипочці:

1 група — хор — співає;

2 група — оркестр — грає на улюблених музичних інструментах.

У якому мультфільмі про лисичку могла б звучати ця пісня?

М/с «Фіксики». Серія «Мультик» (режисер В. Бедошвілі).

Яку казку тобі хотілося б перетворити на мультфільм?

УРОК 46. В ГОСТЯХ У КАЗКИ

Пригадай, що таке графіка. Якими матеріалами й інструментами користуються художники-графіки?

Т. Шевченко.
«Батьківська хата»

С. Конончук.
«Кіт»

Графіка — вид образотворчого мистецтва, для якого характерна перевага ліній і штрихів, крапок і плям.

ГРАФІКА

Станкова	Книжкова	Плакатна	Комп'ютерна

Як ти думаєш, чим відрізняються між собою ці роботи?

Пригадай, які кольори називають хроматичними, а які — ахроматичними. Розглянь наведені вище зразки графіки. Які з них виконані хроматичними кольорами?

До станкової графіки належать твори, які художники малюють вручну. Такі малюнки не пов'язані з літературним текстом (як, наприклад, книжкова графіка) і не мають вузького практичного призначення (як плакатна графіка).

Чи подобаються тобі книжки з малюнками?

Ілюстрації О. Вікена до книжки «Білка та Їжак»

Ілюстрація — зображення, що супроводжує текст літературного твору, газетної статті тощо.

Намалюй ілюстрації до казки «Колобок» за допомогою ахроматичних і хроматичних кольорів.

Озвуч свої малюнки піснею Колобка.

Як ти гадаєш, чи використовують художники-графіки під час роботи мольберт?

УРОК 47. ВЕСНА ПРИЙШЛА

Гріє землю сонечко,
ніжно примовляє:
«Прокидайтесь, квіточки,
день весну стрічає!
Розливайся радісно
по землі, проміння,
покривай сади й луги,
весняне цвітіння!»

Н. Гуркіна

Що ти найбільше любиш навесні? Як звучить ця пора року?

Відеоролик «Весна. Звуки природи».

Що ти уявляєш під цю весняну «пісню»?

Ю. Жиро. «Під небом Парижа» (акордеон).

Який настрій створює прослухана композиція? Визнач темп і ритм твору. Пригадай, що таке вальс.

Тепер уяви себе диригентом. Попрактикуйся диригувати під мелодію Ю. Жиро.

Обери слова, якими можна охарактеризувати вальс.

плавний	легкий	ніжний	повільний
швидкий	радісний	помірний	повітряний

Слова Д. Непомнящої (переклад І. Гурської), музика В. Шаїнського. «До єдиної мами на світі» із м/ф «Мама для мамонтенятка».

1. По синьому морю до зелен-землі
пливу я на білім своїм кораблі,
на білім своїм кораблі,
на білім своїм кораблі...
Мене не злякають ні хвилі, ні вітер,
пливу до єдиної мами на світі.
Пливу я крізь хвилі та вітер
до єдиної мами на світі! | 2

2. Скоріш до землі я добратись спішу.
«Я тут! Я приїхав», — я їй закричу,
я мамі своїй закричу,
я мамі своїй закричу!
Хай мама почує, хай мама прийде,
хай мама мене неодмінно знайде.
Не має ж так бути на світі,
щоб були загублені діти. | 2
Хай мама почує, хай мама прийде,
хай мама мене неодмінно знайде.
Не може так бути на світі,
щоб були загублені діти... | 2

Визнач темп цієї пісні.

УРОК 48. ВЕСНА ПРИЙШЛА

Які весняні квіти подобаються тобі найбільше?

Відеоролик «Весняні квіти» під мелодію П. де Сенневіля.

Гра «Весняний квітограй».
Позмагайся з однокласниками й однокласницями, хто знає більше назв весняних квітів.

Як художники зображують весняні первоцвіти? Які кольори для цього обирають?

Н. Третьякова.
«Проліски на підвіконні»

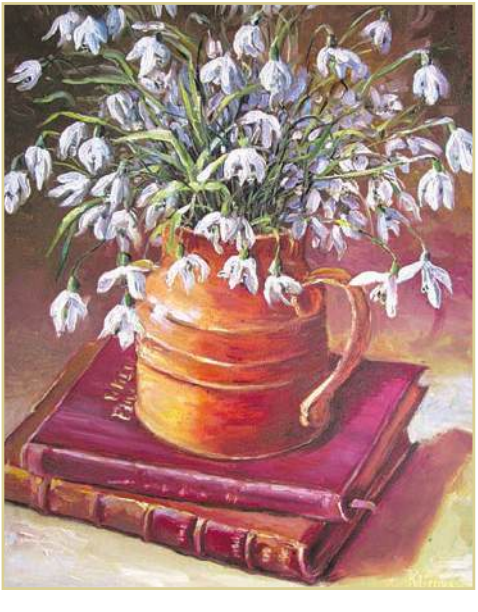

К. Лисова.
«Проліски»

І. Драган.
«Підсніжники і фіалки»

К. Лисова.
«Фіалковий настрій»

Намалюй підсніжники кольоровими олівцями.

1

2

3

Чи можна твій малюнок перетворити на листівку? Як?

Листівка — відкритий лист, повідомлення із привітаннями.

Хто з твоїх родичів, друзів святкує свій день народження навесні? Яке побажання ти напишеш йому/їй на листівці?

УРОК 49. ПОРТРЕТ

Чи знаєш ти, що таке портрет?

Розглянь картини І. Басалиги. Які емоції зобразила художниця на портретах?

Портрет — жанр образотворчого мистецтва; мальоване, скульптурне або фотографічне зображення людини чи групи людей.

Як ти думаєш, чи бувають музичні портрети?

Д. Кабалевський. «Три подружки: Пустунка, Плакса, Злюка».

Опиши свої враження від прослуханої музики. Як композитор передав характери дівчат? Чи є серед твоїх друзів схожі особистості?

Музичний портрет — твір, що передає характер героя твору засобами музики.

Придумай мелодію і виконай поспівку, як Пустунка, Плакса, а потім — як Злюка.

Не хочу навчатись —
буду лінуватись:
із друзями гратись,
гарно розважатись.

К. Сен-Санс. Сюїта «Карнавал тварин»: «Королівський марш лева». Частина 1. «Слон». Частина 5. «Акваріум». Частина 7.

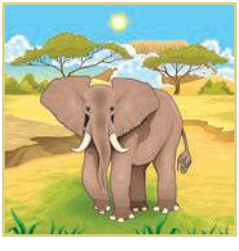

Доберіть слова для характеристики образів лева, слона й акваріумних рибок.

спокійний | радісний | гордий | повільний | грізний | безтурботний | неповороткий | величний | впевнений | грайливий

Чи можна сказати, що сюїта К. Сен-Санса — це музичні портрети тварин? Чому?

Слова Д. Непомнящої (переклад І. Гурської), музика В. Шаїнського. «До єдиної мами на світі» із м/ф «Мама для мамонтенятка».

Як музика передає настрій і характер мамонтеняти?

Гра «Настрій у танці».

Спробуй відтворити в танці якийсь настрій: веселий, сумний, бадьорий, спокійний тощо. Хто з однокласників/однокласниць розпізнає твій настрій?

Якою музикою можна передати твій портрет?

УРОК 50. ПОРТРЕТ

Розглянь портрети. Як кольори допомогли художникам передати настрій зображених дітей?

В. Слободський. «Дитячий портрет»

І. Басалига. Портрет

Н. Третьякова. Портрет

В. Радіонова. «Портрет маленького хлопчика»

На портреті людина може бути зображена по плечі, по груди, по пояс, по коліна, на повний зріст. Передусім художник намагається передати зовнішню схожість із тим, кого малює. Водночас митець створює художній образ, тобто відповідно до власного бачення передає характер людини, емоційний стан, внутрішній світ.

Склади із «розсипанки» літер назву художника, який малює портрети.

Розглянь портрети. Який із них ахроматичний? Чи передає скульптурний портрет емоції зображеної людини?

Т. Шевченко.
«Автопортрет зі свічкою»

О. Полтавець-Гуйда.
«Автопортрет»

Т. Цюпа. Пам’ятник А. Кузьменку в Луцьку

Автопортрет — портрет художника, виконаний ним самим.

Намалюй автопортрет. Які кольори обереш?

1

2

3

Якою музикою можна озвучити твій малюнок?

УРОК 51. ВЕСНЯНІ ПРИГОДИ

Розгорни барвисту «Книгу мистецтв» і пригадай зустрічі з музичним мистецтвом.

Перша сторінка — «Музична скринька»

Послухай фрагменти музичних творів. Пригадай, у яких мультфільмах вони лунають. До яких видів анімації належать ці мультики?

Друга сторінка — «Пісенний калейдоскоп»

Упізнай за ілюстраціями вивчені пісні. Проплескай ритм і заспівай одну з них (на вибір).

Третя сторінка — «Музичні загадки»

Прочитай слова. Що вони означають?

мюзикл

музичний портрет

щедрівка

опера

анімація

Четверта сторінка — «Творчий майданчик»

Вигадай свою мелодію до вірша в ритмі вальсу. Покажи друзям, як танцюють цей танець.

Уже в дітей порожевіли личка,
уже дощем надихалась рілля.
І скрізь трава,
травиченька,
травичка!
І сонце сипле квіти,
як з бриля!

Л. Костенко

УРОК 52. ВЕСНЯНІ ПРИГОДИ

Розгорни «Книгу мистецтв» і пригадай зустрічі з візуальними мистецтвами.

Перша сторінка — «Картинна галерея»

Розглянь репродукції картин. Дай відповіді на запитання.

- На якій картині зображено архітектурну споруду? Чи використав художник метод загородження?
- Який портрет виконаний лише ахроматичними кольорами?
- До яких видів належать наведені зразки графіки?
- Яку скульптуру зображено на картині Ж.-Б. Шардена: круглу чи рельєф?
- На якому портреті зображений сам художник?

В. Ридваненко. «Фортеця»

І. Басалига. «Любов»

І. Коршунов. Ілюстрація до казки «Мудра дівчина»

Ж.-Б. Шарден.
«Натюрморт з атрибутами мистецтва»

С. Глущук. Автопортрет

Друга сторінка — «Художні загадки»

Прочитай слова. Що вони означають?

скульптура | декор | архітектура | графіка | ілюстрація | дрібна пластика

Третя сторінка — «Виставкова зала»

Влаштуй виставку своїх робіт. Пригадай, над чим працювати тобі сподобалось найбільше.

Четверта сторінка — «Творчий майданчик»

Виготов весняну галявинку з кольорового паперу.

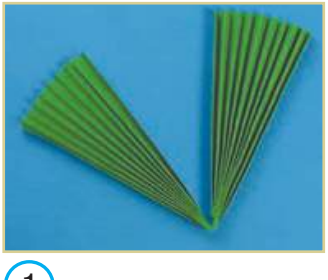

1

2

3

СТОРІНКИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

УРОК 53. НАРОДНІ СВЯТА

Які весняні традиції українського народу тобі відомі? Пригадай, що таке веснянка.

Українська народна пісня «Прийшла весна» (у виконанні Н. Матвієнко).

Про що розповідає веснянка? Якими словами можна описати характер мелодії прослуханої пісні?

радісна | ніжна | сувора | добра | схвильована | танцювальна | лагідна

Веснянки належать до календарно-обрядових пісень. Їх співають майже завжди одночасно з танцями й іграми, мета яких — «закликати» весну та добрий урожай. Існують і паралельні назви: маївки, магівки, гагілки, гаївки, риндзівки, рогульки тощо. Мелодії веснянок побудовані на багаторазовому повторенні однієї-двох поспівок.

Р. та Н. Федини. «Веснянки»

Слова К. Перелісної, музика Н. Шевченко. «Веснянка».

1. Виграва сопілонька у ліску,
красується земленька у вінку.
Вітерець, пустуючи, шелестить,
молоденьке листячко мерехтить.
2. І мов легкі човники на морях,
плинуть білі хмароньки в небесах.
І на річці хвилечка, мов жива,
а в ліску сопілонька виграва.

Що ти знаєш про сопілку?

Сопілка — український народний духовий музичний інструмент. Його виготовляли із гілки калини, бузини, ліщини, стебла очерету та ін. Довжина сягала 30–40 см; у нижньому кінці просвердлювали 4–6 дірочок.
У наш час популярною є «концертна» сопілка. На відміну від народної, вона має 10 отворів.

Н. Курій-Максимів. «Співаночки»

І. Вимер. «Фантазія на лемківську тему» (у виконанні ансамблю сопілкарів).

Який настрій створює ця композиція?

Разом із друзями/подругами поводи хоровод під музику гурту «B&B Project» «Веснянка».

Які веснянки ти знаєш?

УРОК 54. НАРОДНІ СВЯТА

Що таке декоративне мистецтво?

Л. Ткаченко. Писанки

Л. Іваницька.
Гобелен «Мирний день»

Р. Крамар.
Витинанка

Л. Ткаченко.
Вишитий рушник

С. Погонець.
Керамічний посуд

В. Черняк.
Лялька-мотанка

Секрети українських народних майстрів зберігаються в традиціях сучасного декоративного мистецтва.

Із яким весняним святом пов'язане мистецтво писанкарства? Пригадай, що символізують кольори на писанках.

Дослідники вважають, що українська писанка має понад 100 символічних малюнків.

На писанках Київщини, Тернопільщини, Закарпаття малюнок досить великий, а от на Гуцульщині популярний дрібненький. Чому так — достеменно не знає ніхто.

Дізнайся, які візерунки характерні для писанок твого рідного краю.

Л. Петруша. Писанки

Пригадай, які матеріали й інструменти використовують писанкарі.

Віск застосовують і художники: ним покривають папір для створення малюнка в техніці гратографія.

Гратографія — спосіб виконання малюнка продряпуванням.

Створи писанку в техніці гратографія. Використай попередньо підготовлений картонний шаблон, покритий воском і аквареллю з милом. Гострим предметом продряпай контур писанки та візерунок за власним задумом.

Кому подаруєш свою писанку?

УРОК 55. НАРОДНІ ІГРИ Й ІГРАШКИ

У які музичні ігри тобі подобається грати найбільше?

Україна славиться великим розмаїттям народних музичних ігор: вони супроводжуються піснями й танцювальними рухами.

Разом із друзями/подругами пограй в українську народну гру «Ой на горі мак».

Діти утворюють коло, у центрі якого стає один із гравців — «козачок». Учитель (ведучий) співає:

Ой на горі мак, під горою мак.
Маки ж мої, маківочки, золотії голівочки,

(Діти виконують махи руками вперед назад.)

станьте ви так, як на горі мак!

(Діти присідають і показують руками, як виріс мак.)

Діти: Козачок, чи виорав ти мачок?
Козачок: Виорав.

(Діти знову ходять по колу, виконуючи усі рухи під спів учителя/ведучого. Так повторюється після кожного запитання й відповіді).

Діти: Козачок, чи посіяв ти мачок?
Козачок: Посіяв.
Діти: Козачок, чи посходив мачок?
Козачок: Посходив.
Далі: Козачок, чи пора полоть мачок? — Пора.
Козачок, чи цвіте мачок? — Цвіте.
Козачок, чи поспів мачок? — Поспів.
Козачок, чи пора брать мачок? — Пора.

Тоді всі гуртом біжать до «козачка», трусять його; «козачок» пручається і намагається вирватися з кола. Потім обирають іншого «козачка», і гра триває.

На якому інструменті можна створити музичний супровід до цієї пісні-гри?

Музичними бувають не лише ігри, але й іграшки.

Із «розсипанки» літер склади на́зви українських музичних іграшок.

Пригадай, як іще називають окарину.

Цікавою музичною іграшкою є **деркач**. Це — народний шумовий інструмент, де звук видобувають обертанням.

Колись деркач використовували під час полювання на вовків чи зайців, а на Волині він був обрядовим атрибутом у колядників. Нині деркач переважно входить до складу оркестрів народних інструментів та відомий як дитяча іграшка.

«Коломийка» (у виконанні Гуцульського ансамблю пісні і танцю).

Коломийка — жартівливі народні коротенькі пісеньки як супровід до танцю.

Звучання якого ударного музичного інструмента тобі вдалось розпізнати в коломийці?

УРОК 56. НАРОДНІ ІГРИ Й ІГРАШКИ

Пригадай, із яких матеріалів виготовляють народні іграшки.

Т. Козлова. «Лебідь»

Д. Кудря. «Трактор»

Ф. Куркчі. Іграшки

Г. Пайкіна. Іграшки

Слова Н. Свойкіної, музика Н. Антоник. «Іграшки».

А твої іграшки піднімають тобі настрій?

Мотанка — зроблена із тканини українська народна лялька. Це символ добра та благополуччя, надії на краще.

Г. Резніченко. Ляльки-мотанки

Мотанки мали виразну голову (інколи пофарбовану соком буряка), а тулуб, руки та ноги — більш схематичні. На обличчі в таких ляльок часто був хрест із ниток — це символ сонця.

В. Васильєва. Ляльки-мотанки

Виготов ляльку-мотанку за зразком.

1

2

3

Придумай танок, який може виконати твоя лялька-мотанка. Влаштуй у класі конкурс-змагання «Танці з ляльками».

УРОК 57. НАРОДНА КОМПОЗИЦІЯ

Які українські народні танці ти знаєш?

Відеозапис «Гопак» (у виконанні Академічного ансамблю танцю імені П. Вірського).

Визнач ритм цього танцю. Якими словами можна описати характер музики гопака?

Гопак — український народний танець (розмір 2/4) запорозького походження. Особливістю танцю є виконання віртуозних стрибків.

Разом із друзями/подругами виконай танок під звучання пісні А. Житкевича «Чобітки мої червоні».
Коли лунає заспів, рухайтесь по колу, ритмічно похитуючи головою вліво-вправо, а під час приспіву вистукуйте закаблуками.

Часто народні композиції в авторській обробці лунають у балетах, операх, фільмах.

«Гопак». Уривок із фільму «Запорожець за Дунаєм» (режисер В. Лапокниш) на основі однойменної опери С. Гулака-Артемовського.

Добираючи сюжет, С. Гулак-Артемовський намагався насамперед вивести на сцену театру рідні йому

образи, побут народу і його пісню, привернути до них увагу слухача. На сьогодні «Запорожець за Дунаєм» залишається однією з найпопулярніших українських опер.

Сцена з опери С. Гулака-Артемовського
«Запорожець за Дунаєм» (Львівська національна опера)

Гопак є одним із символів України. А які ще народні символи нашої Батьківщини ти знаєш?

Слова М. Сингаївського, музика В. Верменича. «Калинова пісня».

1. Калино весела,
   калино червона,
   люблю твоє листя
   та росяні грона. | 2
2. Сонечком налита,
   чистою росою,
   ой, калино-цвіте,
   радісно з тобою. | 2
3. До нашої стежки
   нахилилась віттям,
   зоряно з тобою
   матері і дітям. | 2
4. Калино чарівна,
   калино барвиста,
   то від тебе сяє
   зоря промениста! | 2

З яким настроєм ти виконуєш «Калинову пісню»?

УРОК 58. НАРОДНА КОМПОЗИЦІЯ

Як люди прикрашають свої житла? Розглянь декоративний розпис В. Тимошенко. Які кольори обрала художниця? Як ти думаєш, чому?

Декоративна композиція — твір мистецтва, який використовується для оздоблення предметів, що оточують людей. Елементами такої композиції часто є стилізовані (спрощені) зображення.

Пригадай, що таке петриківський розпис.

Це декоративно-орнаментальне народне малярство сформувалося на Дніпровщині в селищі Петриківка, звідки й походить його назва.

Основним елементом петриківських орнаментів **є квітка** — символ пишної природи. Найчастіше шедеври народного мистецтва прикрашають мальви, півонії, айстри, різноманітні польові квіти, а ще ті, які вигадують самі майстри. Так на стінах, полотнах та посуді утворюється свій, особливий світ.

Розгляньте зразки петриківського розпису. Розкажіть про ритм у цих композиціях. Знайдіть композиційний центр кожної роботи.

Н. Малярчук.
Петриківський розпис

В. Панко.
Петриківський розпис

Створи композицію у техніці петриківського розпису з калиною — одним із символів України.

1

2

3

Якою піснею можна озвучити твою декоративну композицію?

УРОК 59. НАРОДНІ РИТМИ

Що таке хореографія? Пригадай за ілюстраціями на́зви танців. Чи всі вони українські народні?

Полька — танець чеського походження.

Спочатку полька була тільки народним танцем. Ця традиція продовжується донині в деяких країнах, наприклад, в Україні. Сьогодні польки часто виконують на весіллях.

Відеозапис українського народного танцю «Полька-гупацулька» (у виконанні ансамблю «Молодість»).

Визнач ритм і темп цього танцю.

Полька має дводольний розмір: перша доля — сильна, друга — слабка. Головну мелодію виконує труба — мідний духовий інструмент.

Слова М. Сингаївського, музика В. Верменича. «Калинова пісня».

Створи музичний супровід до пісні на улюбленому музичному інструменті.

Відеозапис гуцульського народного танцю «Аркан» (у виконанні ансамблю народного танцю «Україна»).

Розглянь репродукції картин. Які це композиції: динамічні чи статичні? Поясни, чому ти так вважаєш.

О. Гармидер.
«Аркан»

В. Кушнір.
«Аркан»

Аркан — український народний чоловічий танець, поширений серед гуцулів.

Як змінюється ритм і темп аркана? Якими словами можна описати характер цього танцю?

плавний	сумний	жвавий
ніжний	стрімкий	веселий

Танцюють аркан зімкнутим колом або півколом, часто з топірцями в руках.

Яку роль відіграє ритм у танцях?

УРОК 60. НАРОДНІ РИТМИ

Що таке орнамент? Пригадай види орнаментів.

Б. Петричук.
Прикраса на капелюх

Н. Білик.
Куманець

О. Михайленко.
Миски

Українці прикрашали орнаментами посуд, меблі, оселю, бо вірили, що візерунки їх оберігають. Ритм в орнаменті досягається через чергування або повторення кольору, розміру, контрастів.

Як проявляється ритм у вишитих орнаментах?

Ю. Василишена. Вишиті рушники

Найпоширеніші та найбільш шановані давніми українцями кольори — червоний та чорний. Вони вважалися магічними. **Червоний** свідчив про життєдай-

ну енергію сонця, радість, любов. **Чорний** означав життєву силу рідної землі, уособлював безліч таємних знаків.

З давніх-давен і до сьогодні українцями створено понад сто технік вишивки, а кожен візерунок має своє символічне значення.

У вишивці можна закодувати і своє ім'я. Ось декілька таких прикладів, виконаних у червоно-чорній гамі.

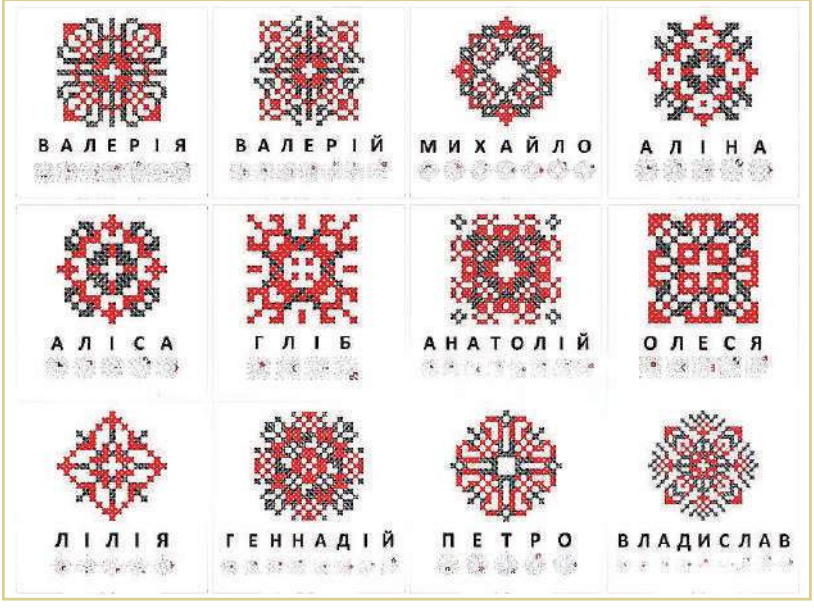

З допомогою дорослих спробуй створити орнамент із закодованим у ньому іменем (своїм чи когось із рідних). Для цього відвідай сайт https://ornament.name/

Придумай і намалюй на папері в клітинку свій орнамент для вишиванки.

1 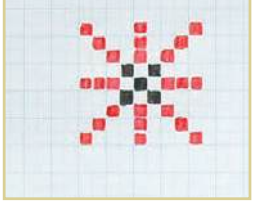

2 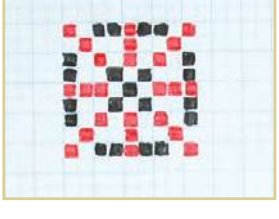

3 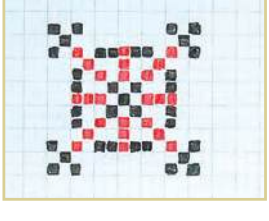

Які вишиті візерунки характерні для твого краю?

УРОК 61. У РИТМІ СВЯТА

Яке твоє улюблене свято? Чи лунає музика у тебе вдома під час святкувань?

Т. Даниленко. «Свято на полонині»

В. Попадюк, Л. Матейко. «Гаївки» (у виконанні Київського академічного ансамблю народної музики «Дніпро»).

Розглянь світлину із зображенням ансамблю «Дніпро». Які музичні інструменти ти бачиш? Дізнайся з додаткових джерел на́зви невідомих тобі інструментів.

Київський академічний ансамбль народної музики «Дніпро»

Пригадай, що таке гаївка. Чи створює ця композиція святковий настрій?

Музичний ансамбль — спільне виконання музичного твору кількома учасниками і сам музичний твір для невеликого складу виконавців.

Залежно від кількості виконавців ансамбль називають **дуетом** (двоє виконавців), **тріо** (троє виконавців), **квартетом** (четверо виконавців) тощо.

За допомогою кольорових ліній і крапок створи малюнок «Ритми свята».

Слова В. Кленца, музика М. Ведмедері. «Наша мова».

1. Тепла, як сонячна днина,
добра, неначе весна,
мова віків України —
казка її чарівна. | 2

2. Мова — джерельна криниця,
райдужно-сонячний цвіт!
Це українська зірниця,
що зачаровує світ! | 2

3. Мова — усміхнена квітка,
радість весела, дзвінка!
Гарна, як небо улітку,
ніжна, як пісня струмка! | 2

Проплескай ритм цієї пісні, виділяючи сильну та слабку долі. Визнач її розмір.

Гра «Танцюємо разом».
Придумай і виконай таночок під звучання пісні Д. Височковської «Потанцюймо з нами». Спробуй виразити рухами характер пісні.

Які музичні інструменти увійшли б до твого ансамблю?

УРОК 62. У РИТМІ СВЯТА

Як ти прикрашаєш свій дім до свята?

Українці здавна оздоблювали свої житла вишитими рушниками, витинанками, паперовими квітами і пташками. Кожен дім у святкові дні виглядав особливим. Але найбільшою окрасою був декоративний розпис стін.

Розглянь зразки декоративного розпису стін. Які кольори обрали майстрині? Що спільного між цими зображеннями?

М. Тимченко. «Птах»

Н. Шитацька. «Птахи в квітах»

Г. Пруднікова. «Виноград і пава»

Настінний розпис належить до найпізніших за часом виникнення видів народного мистецтва, тому увібрав у себе деякі традиції та елементи, характерні для вишивки, писанкарства, килимарства тощо.

Пригадай, як називається найбільш відомий декоративний розпис в Україні. Розглянь його зразки. Визнач, як проявляється ритм у малюнках.

В. Панко. «Дзвіночки»

Н. Стативка-Жарко. «Птахи»

Малюнок створювали двічі на рік — перед весняними й осінніми святами. Робили розпис лише жінки. Такими малюнками прикрашали не лише стіни і піч — на багатьох речах побуту можна було побачити схожі мотиви.

Розмалюй дерев'яну дощечку петриківським розписом. Зобрази чарівну пташку, яка стане оберегом твоєї оселі.

1

2

3

Де в будинку можна розмістити твій виріб?

УРОК 63. ВІД НАРОДНОГО ДО СУЧАСНОГО

Чи доводилось тобі чути слово «фольклор»? Пригадай, які пісні називають народними.

О. Мицник. «Весілля»

І. Гойняк. «Народна пісня»

Музичний фольклор — колективна музична творча діяльність народу, яка передається від покоління до покоління.

З часом деякі традиції, як і народні пісні, забуваються. А відтворюють їх фольклорні ансамблі.

Уривок із концерту Українського академічного фольклорно-етнографічного ансамблю «Калина».

Подумай, чи є серед зразків музичного фольклору твори, призначені для дітей.

До дитячого фольклору відносять дитячі народні пісні, дражнилки, заклички, лічилки.
Дитячі фольклорні ансамблі відроджують і популяризують народну музику.

Дитяча українська народна пісня «Омелько» (у виконанні дитячого фольклорного ансамблю «Зернятко»).

Яка риса характеру Омелька висміюється у дитячій пісні?

Пригадайте інші українські народні пісні, герої яких також люблять полінуватися.

Дослідники нарахували близько 200 тисяч українських народних пісень. Жодна нація не може похвалитися таким багатством.

Вигадай мелодію на текст української лічилки та заспівай її друзям.

Стоїть верба над потоком,
похилилась трохи боком,
похилилась до води. Ти лови!

Слова В. Кленца, музика М. Ведмедері. «Наша мова».

Які дитячі народні пісні ти знаєш?

УРОК 64. ВІД НАРОДНОГО ДО СУЧАСНОГО

Що ти знаєш про український народний костюм?

І. Грищук. «Українська родина»

М. Пимоненко. «Ідилія»

У кожного народу є свій національний костюм, і в українців — також. Народний костюм був різним залежно від пори року (літнє та зимове вбрання). Змінювався він також із плином часу.

Відеоролик «Український народний костюм».

Розглянь, як зображує український одяг художниця Н. Старовойтова. Спробуй назвати елементи українського національного вбрання.

Для кожного регіону був характерний свій національний костюм.

Відеопрезентація «Українське вбрання в різних регіонах».

Сучасні модельєри часто використовують у своїй творчості елементи українського національного костюма.

Р. Богуцька.
Модний одяг

Тіна Кароль у вишитому одязі від Ю. Магдич

Виготов один із елементів українського національного костюма — віночок.

1

2

3

Який елемент українського національного одягу тобі подобається найбільше?

УРОК 65. ПОДОРОЖ РІДНИМ КРАЄМ

Щоб довелося мандрувати —
піти по рідній всій землі:
у кожне місто завітати,
у кожнім побувать селі, —
то навіть би за сотню років
цього б не встигли ми зробить:
простори в нас такі широкі,
а міст і сіл — що не злічить!

М. Познанська

В. Шершевський. Портрет

Як музика може розповісти про красу рідного краю?

І. Беркович. Другий концерт для фортепіано з оркестром (фрагменти з частини 2, частини 3).

Концерт — музичний твір, що виконується солістом та оркестром.

Що таке оркестр? Пригадай, які бувають його різновиди. Чи є схожий музичний колектив у твоєму місті/селі?

Основою для мелодії третьої частини концерту І. Берковича стала народна пісня «Ой лопнув обруч».

Які народні пісні лунають у твоєму рідному краї?

Українська народна пісня «Ой лопнув обруч» (у виконанні Б. Гмирі).

Чим відрізняється звучання цієї пісні у концерті І. Берковича?

Під мелодію пісні «Ой лопнув обруч» створи свій таночок-імпровізацію. Запропонуй однокласникам/однокласницям утворити оркестр і зіграти супровід до народної пісні на ударних інструментах.

А. Пронак. «Ми — щасливі діти».

1. На нашій планеті прекрасній
лиш милий один серцю край,
небо блакитне і зіроньки ясні,
ти — гарна земля, наче рай.

Приспів:
Я і ти, я і ти,
ніде правди діти:
на своїй землі святій
ми — щасливі діти!

2. Хай в цілому білому світі
панує краса і любов,
за все, що дала нам земля наша рідна,
ми дякуємо знов і знов!

Приспів.

3. Давайте ми всі, любі діти,
посіємо щастя зерно:
тут нам жити, тут нам любити,
тут нам творити добро!

Приспів. (2)

За що ти любиш рідну землю?

Придумай мелодію і виконай поспівку.

Мій рідний край, моя земля —
у світі кращої немає!
Щасливі тут і ти, і я.
Моя душа лиш тут співає.

УРОК 66. ПОДОРОЖ РІДНИМ КРАЄМ

Буває, часом сліпну від краси.
Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,—
оці степи, це небо, ці ліси,
усе так гарно, чисто, незрадливо,
усе як є — дорога, явори,
усе моє, все зветься — Україна.
Така краса, висока і нетлінна,
що хоч спинись і з Богом говори.

Л. Костенко

Які куточки рідної землі тобі хотілося б відвідати? Розглянь репродукції картин. Які кольори використали художники? Визнач лінію горизонту в кожному пейзажі.

О. Павленко. «Рукав Дунаю»

А. Куцаченко. «Степ цвіте»

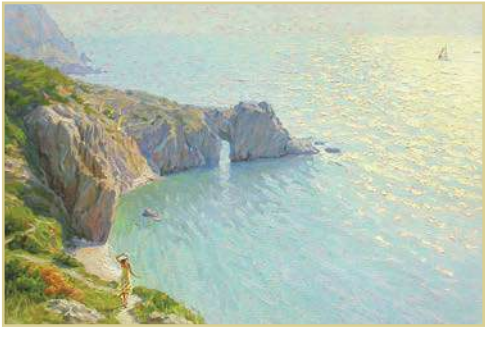

О. Васянович. «Стежка до моря»

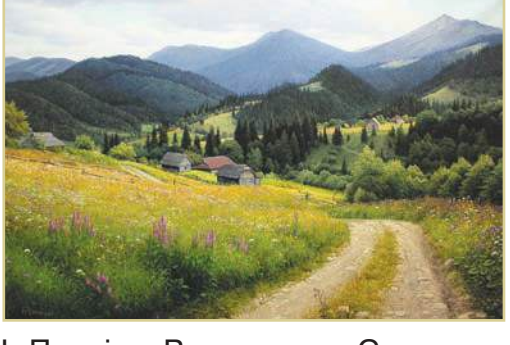

І. Петрів. «Вид на гору Смотрич»

Кожен регіон України має свої особливості, що проявляються в усіх видах візуальних мистецтв, зокрема — у декоративному.

Розглянь світлини. Дізнайся, митці з яких регіонів створили цю красу. Які художні інструменти вони використовували?

С. Волощенко. Писанка

В. Резніченко. «Метелик»

Р. Дудка. «Ода мудрості»

М. Василенко. Вишиванка

Розмалюй авто, яким можна мандрувати рідним краєм.

1

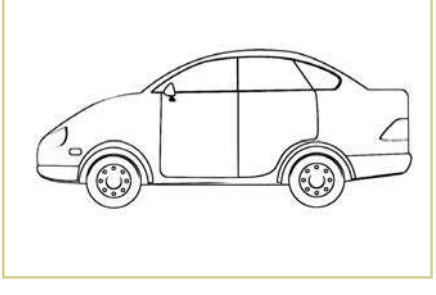

2

Яких митців свого рідного краю ти знаєш?

УРОК 67. ЛІТО ЗУСТРІЧАЄМО

Розгорни барвисту «Книгу мистецтв» і пригадай зустрічі з музичним мистецтвом.

Перша сторінка — «Пісенний калейдоскоп»

Упізнай за ілюстраціями вивчені пісні. Проплескай ритм і заспівай одну з них (на вибір).

Друга сторінка — «Музичні загадки»

Прочитай слова. Що вони означають?

деркач	полька	коломийка
аркан	музичний фольклор	концерт

Третя сторінка — «Творчий майданчик»

Придумай мелодію до віршика або склади свою поспівку про веселі канікули за малюнком.

Дуже люблять усі літо,
та найбільше люблять діти!
Бо канікули приходять
і розваги їм приносять.

УРОК 68. ЛІТО ЗУСТРІЧАЄМО

Перша сторінка — «Художні загадки»

Розглянь світлини. Знайди зображення народних іграшок, декоративного розпису, гончарних виробів, вишивки.

Г. Назаренко

І. Радиш

С. Тлустий

М. Філь

Друга сторінка — «Виставкова зала»

Влаштуй виставку своїх робіт. Пригадай, над чим працювати тобі сподобалось найбільше.

Третя сторінка — «Творчий майданчик»

Виліпи з пластиліну картину під назвою «Літо».

1

2

3

А що таке щастя?

Слова і музика **Н. Май**
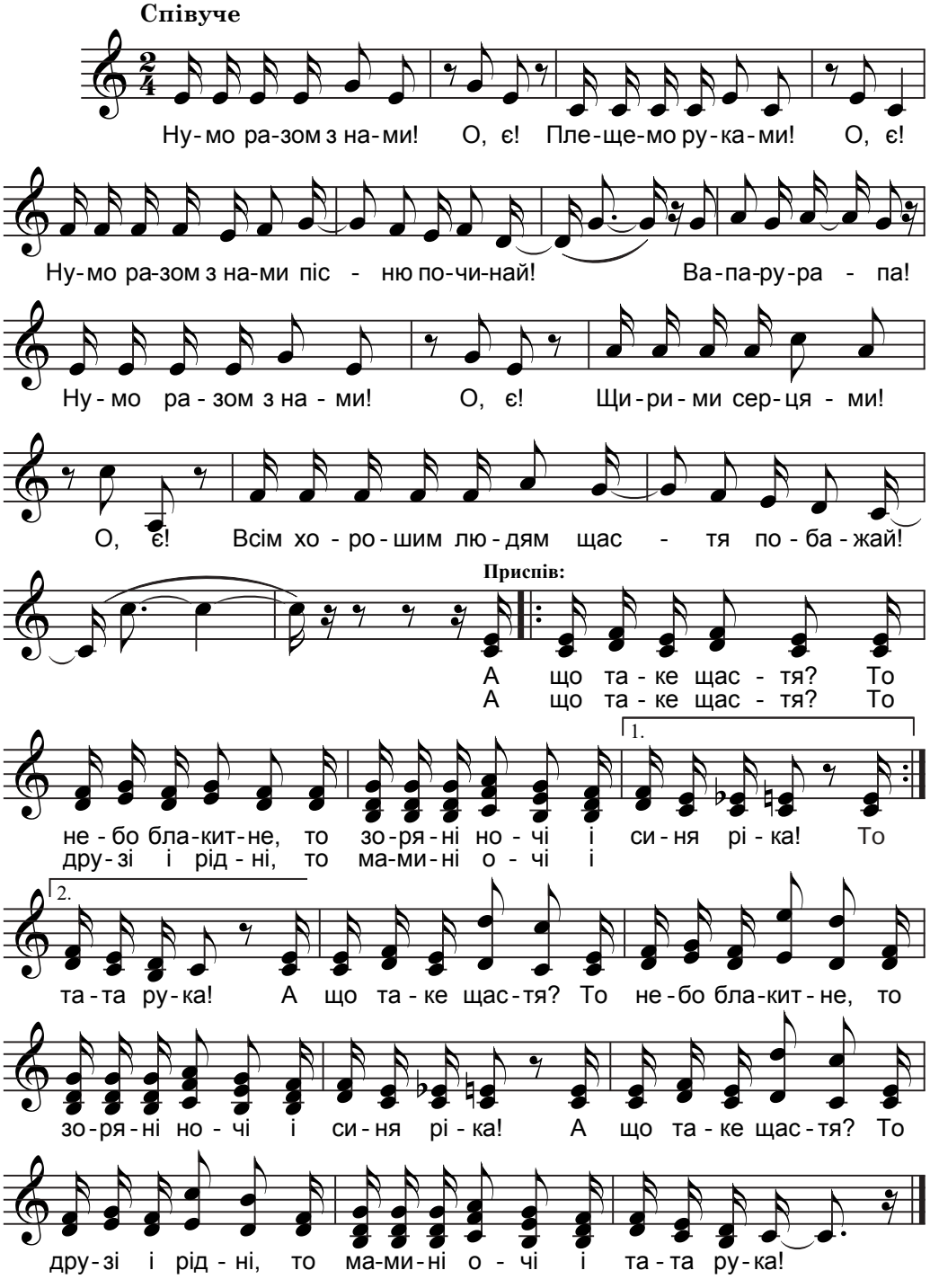
Диби-диби

Українська народна пісня
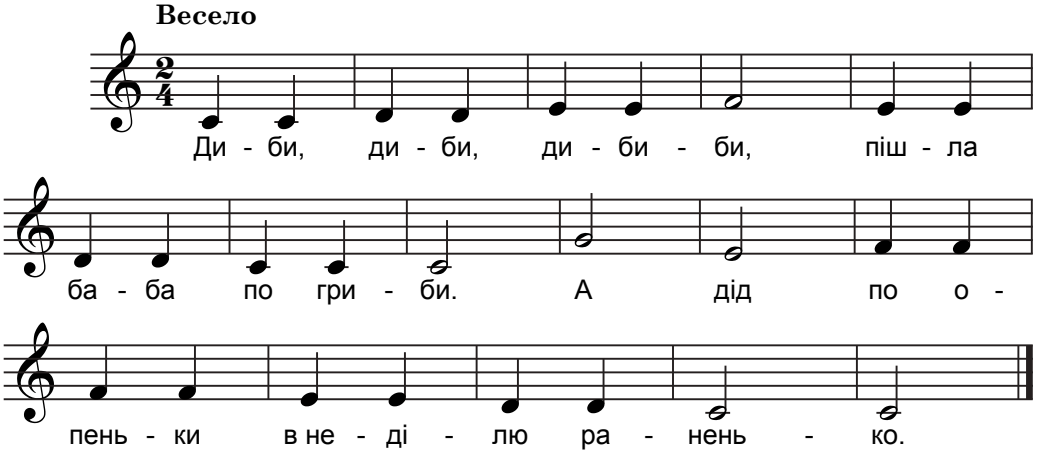
Веснянка

Слова **К. Перелісної** Музика **Н. Шевченко**
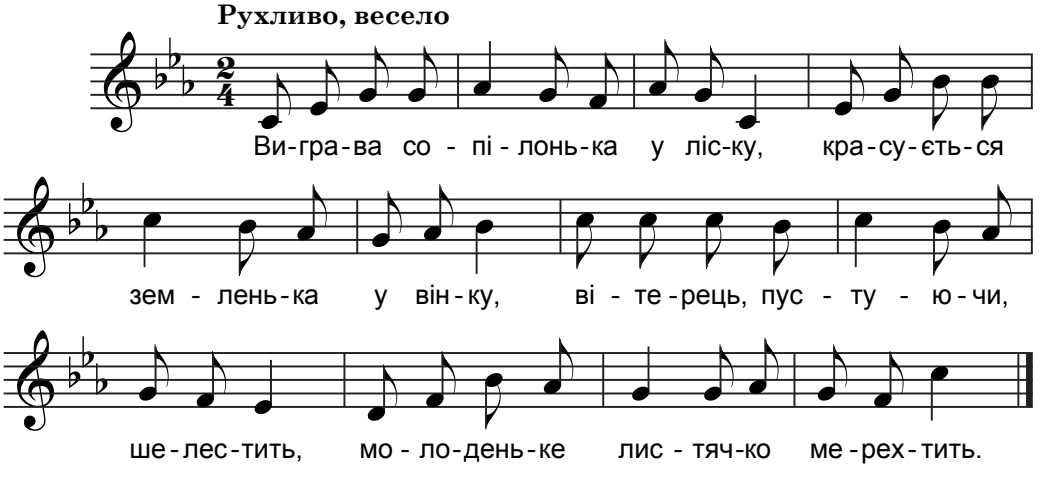
Танцювала риба з раком

Українська народна пісня
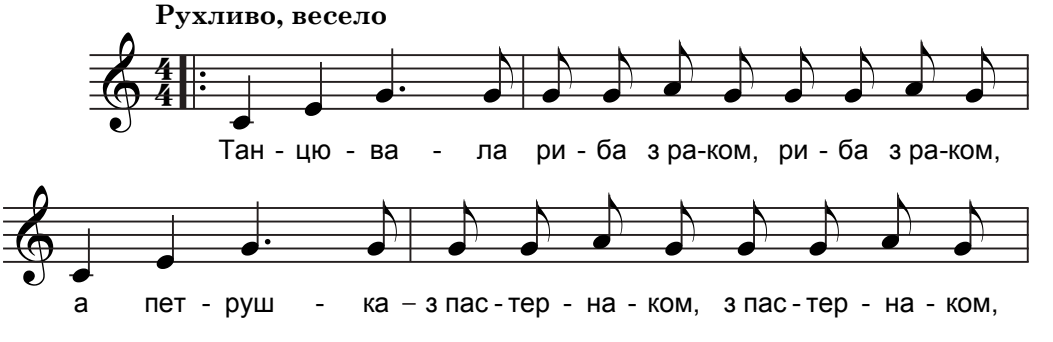
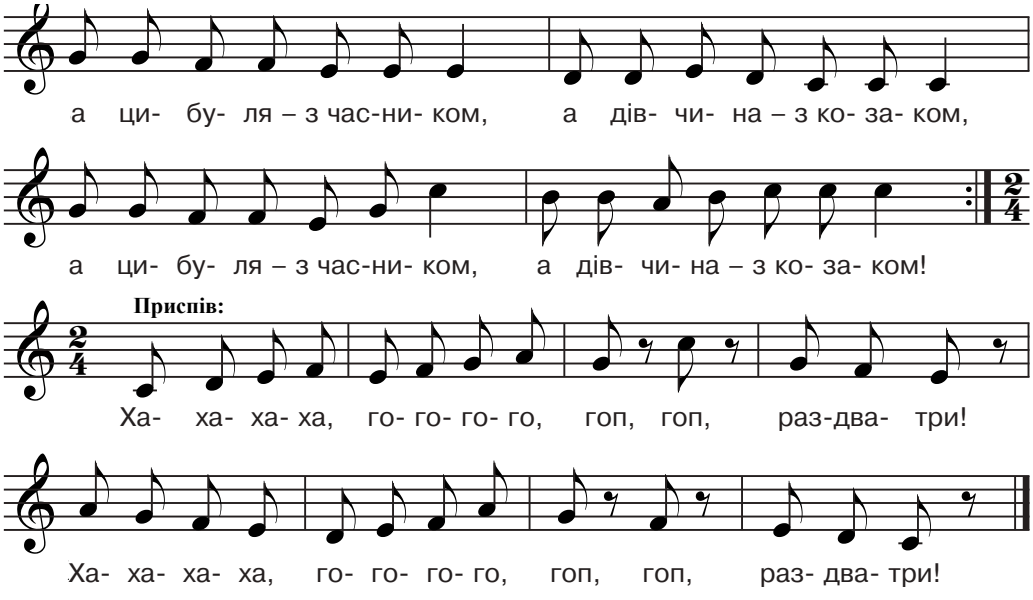

Киця-кицюня

Слова і музика **І. Білик**

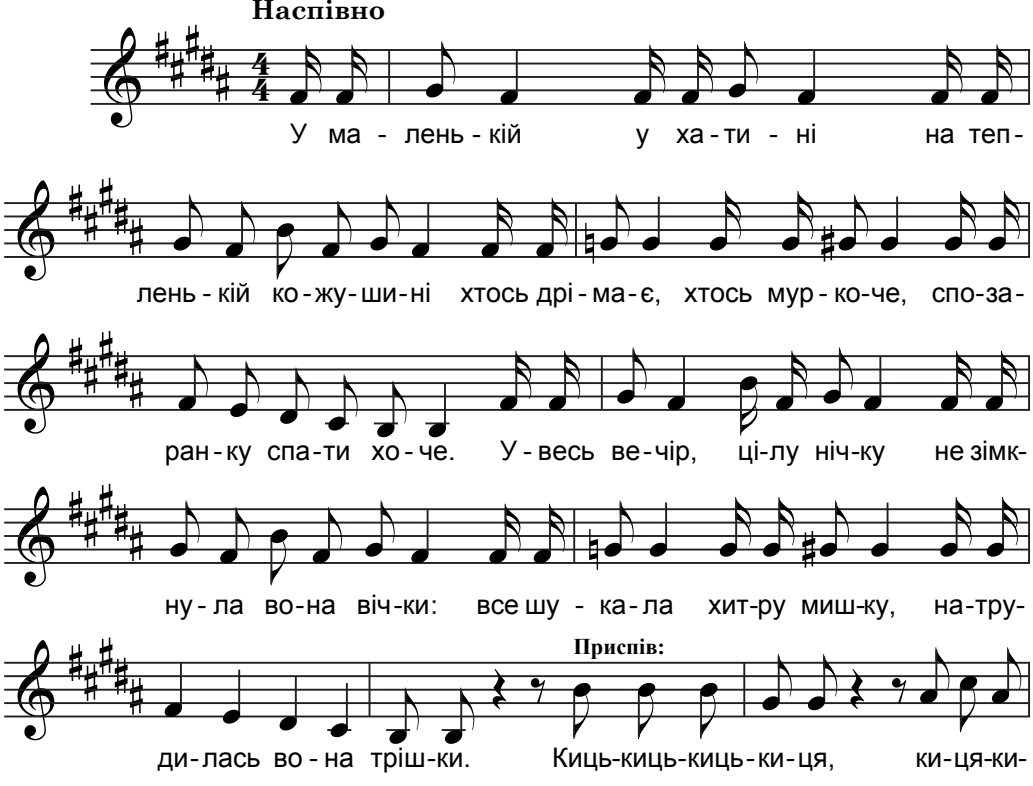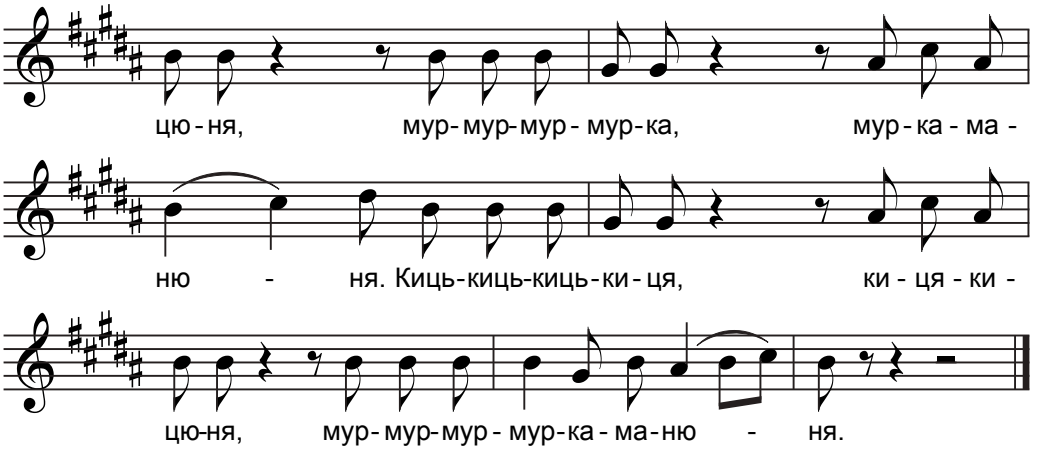

Збирай урожай

Слова **Т. Волгіної** Музика **А. Філіпенка**
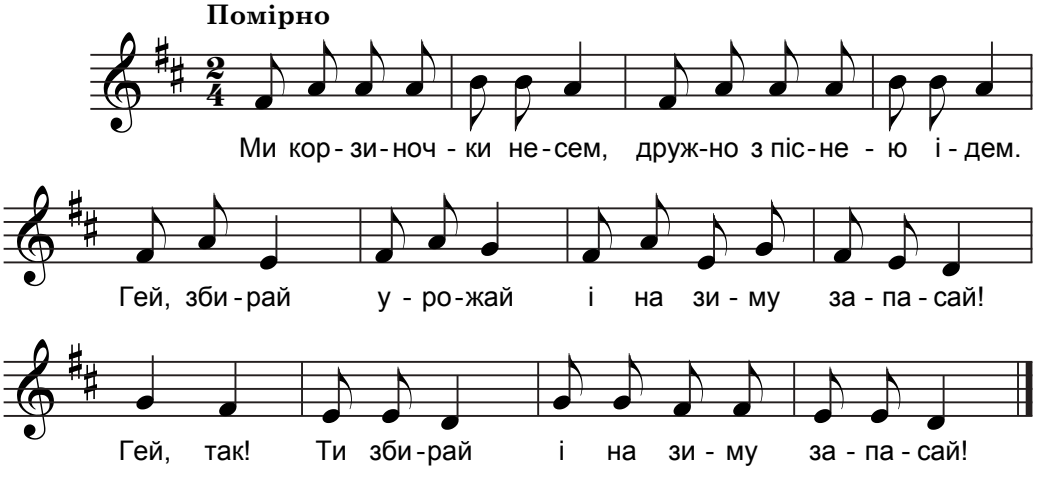
Семеро гномів

Слова і музика **А. Житкевича**

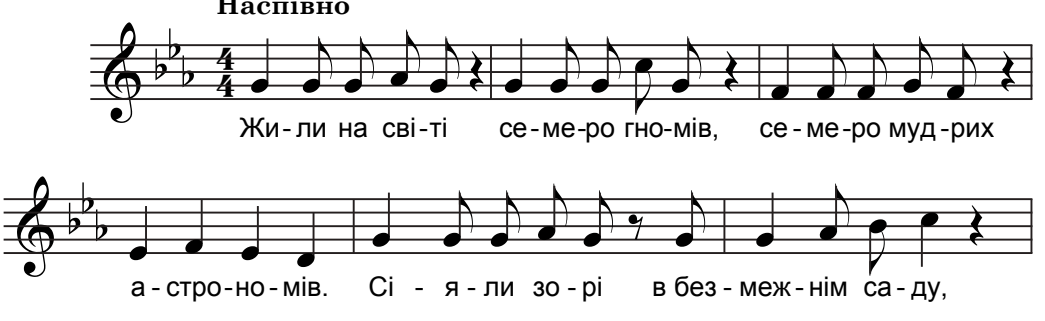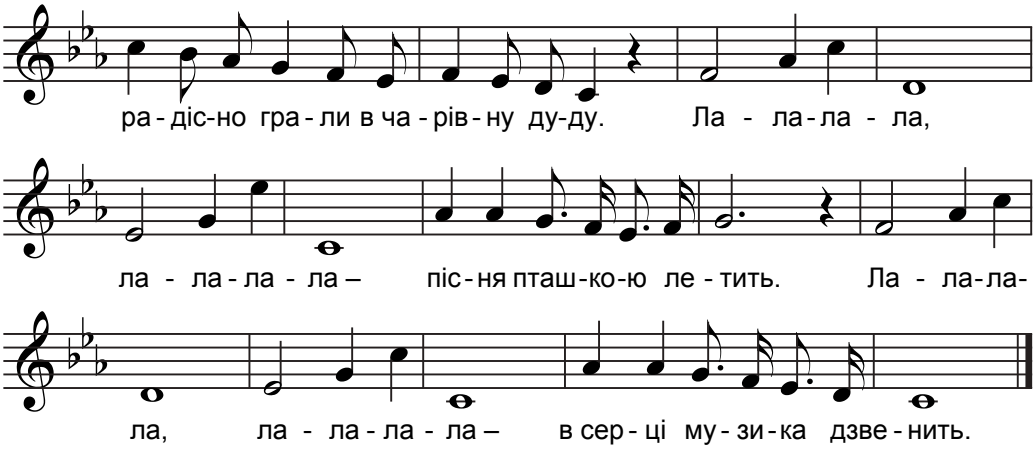

Відлетіли журавлі

Слова і музика **Н. Май**

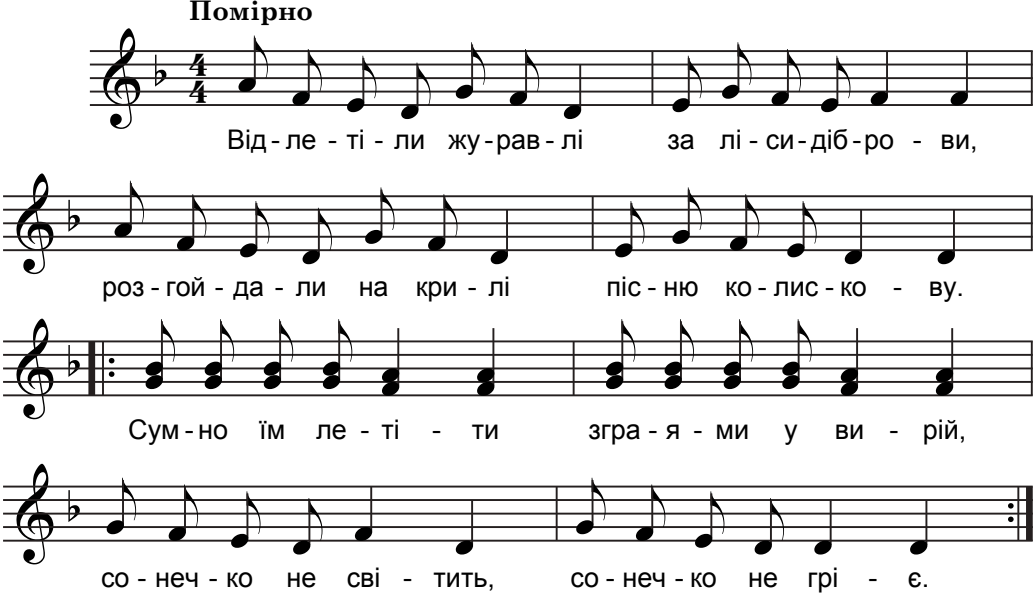

Калинова пісня

Слова **М. Сингаївського** Музика **В. Верменича**
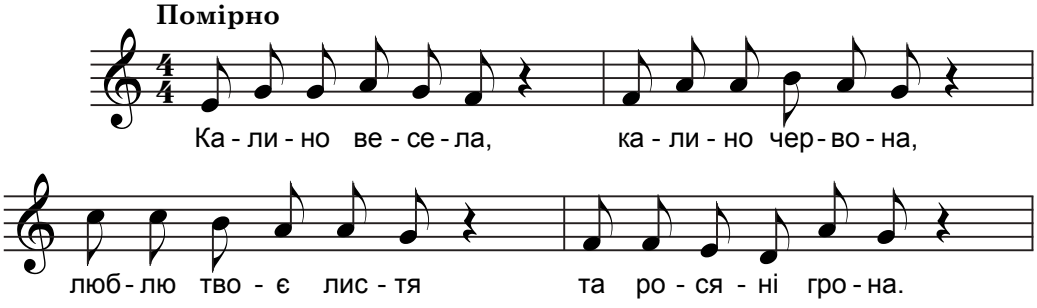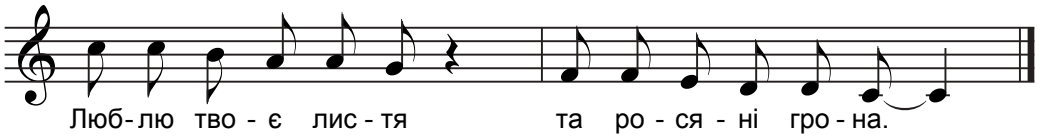
Веселі ноти

Слова і музика **І. Танчака**
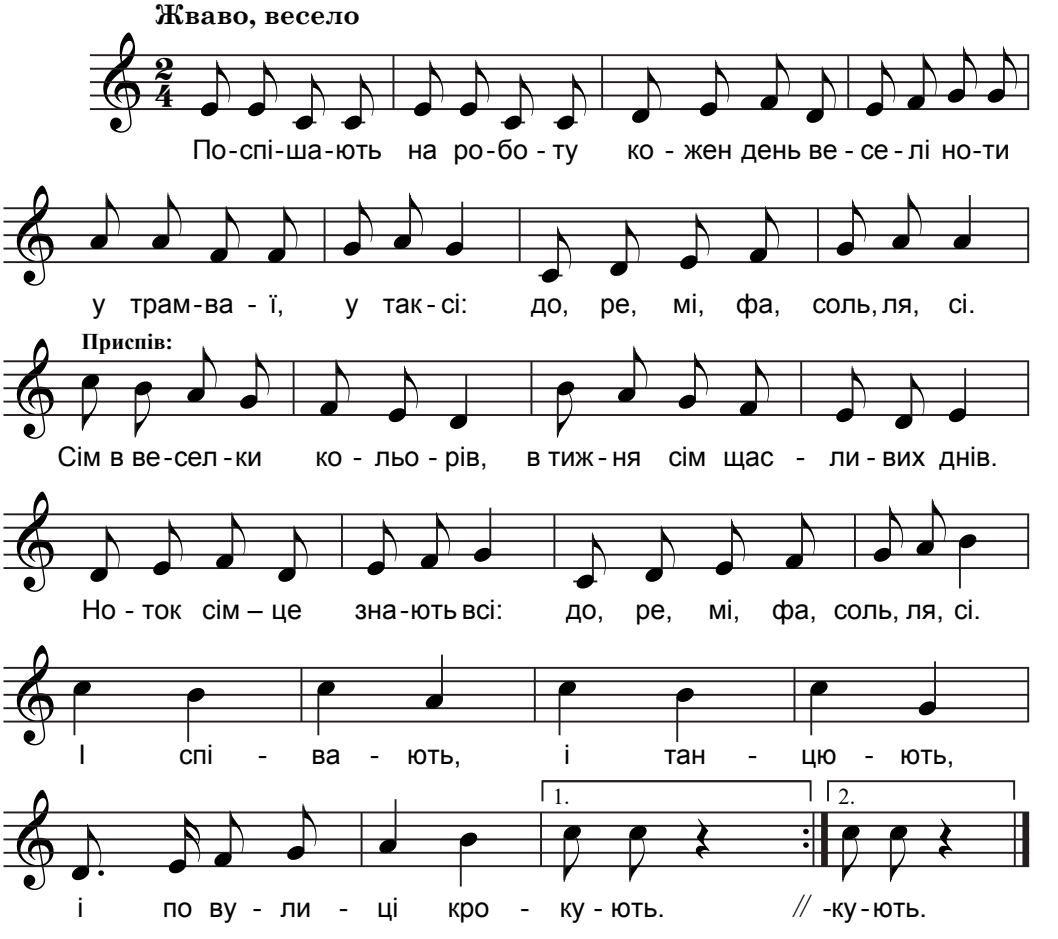
До єдиної мами на світі

Слова **Д. Непомнящої**
Переклад **І. Гурсько**

Музика **В. Шаїнського**
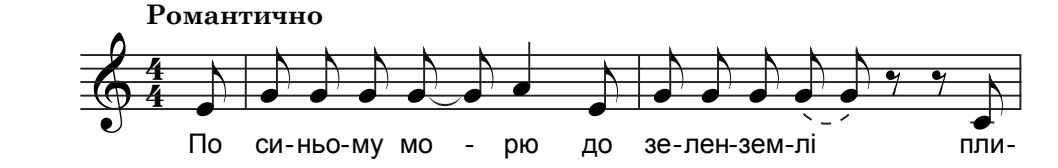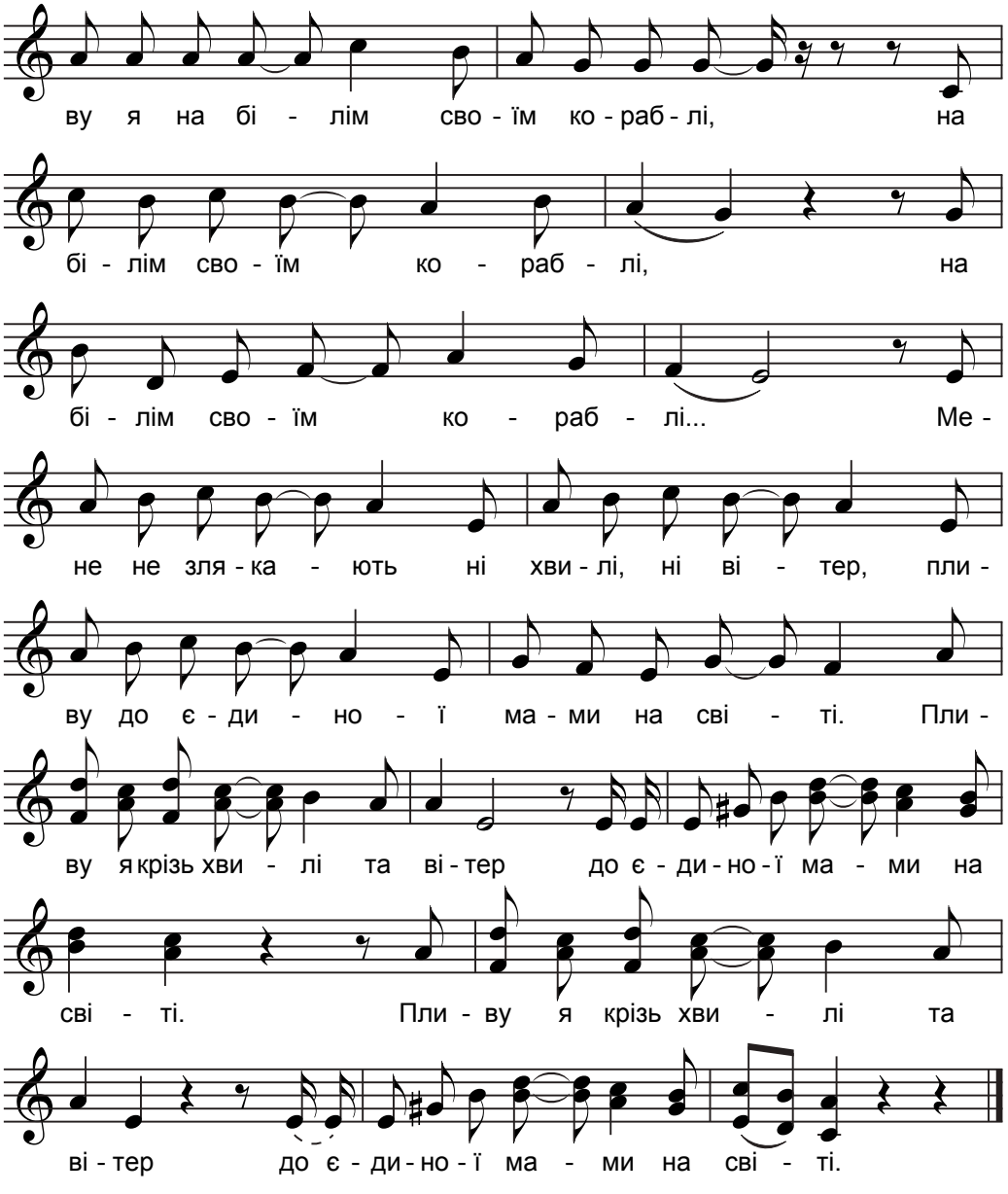
Ой же ж ти, зима

Автор слів і музики **В. Лисенко**
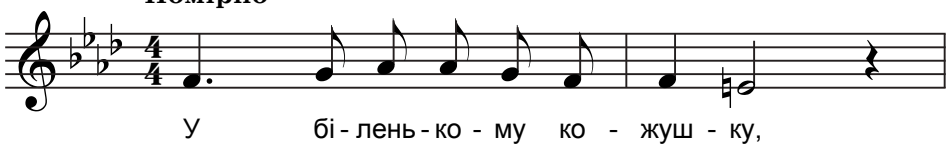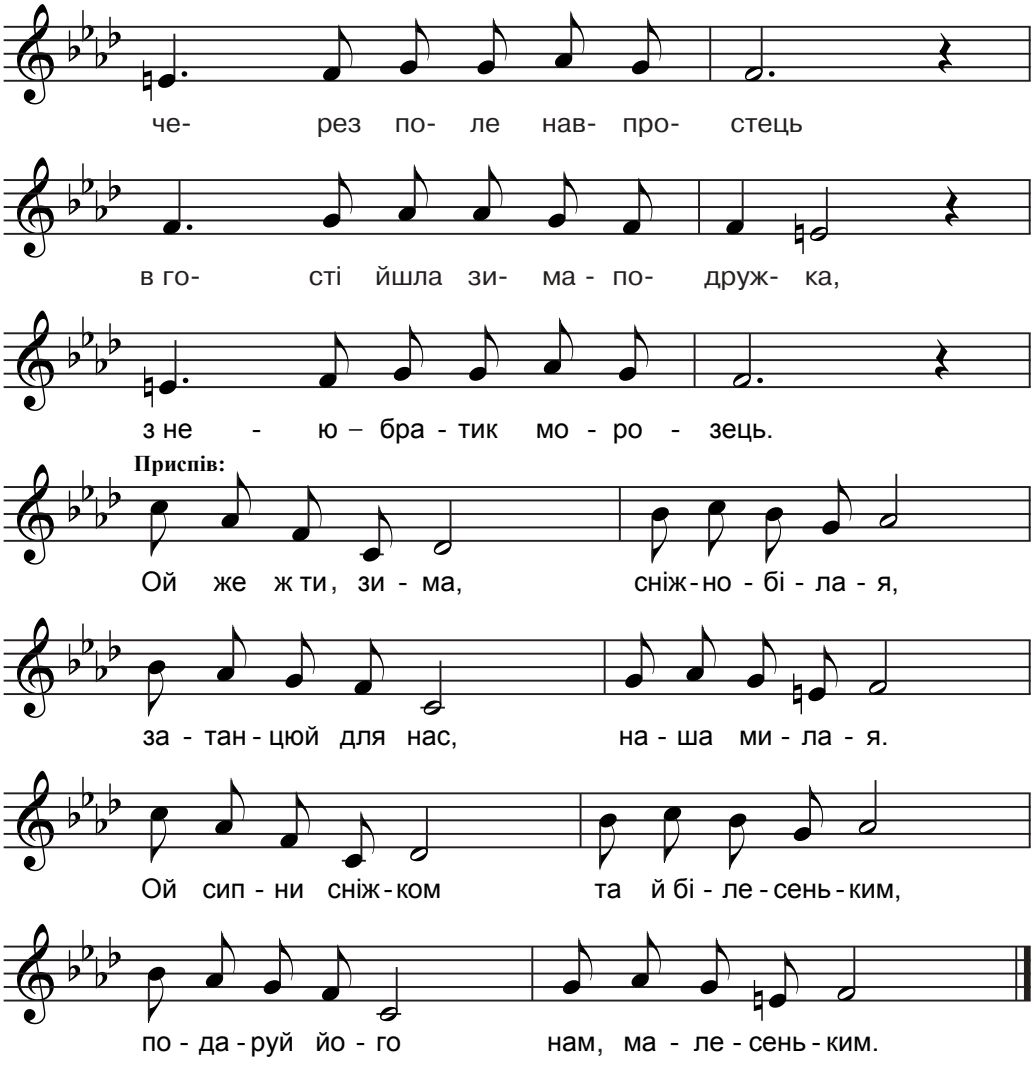
Лісовий гопачок

Слова і музика **О. Харченка**
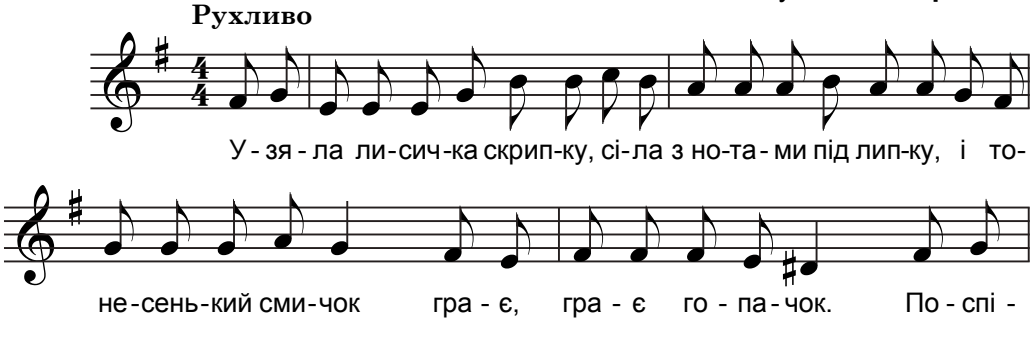
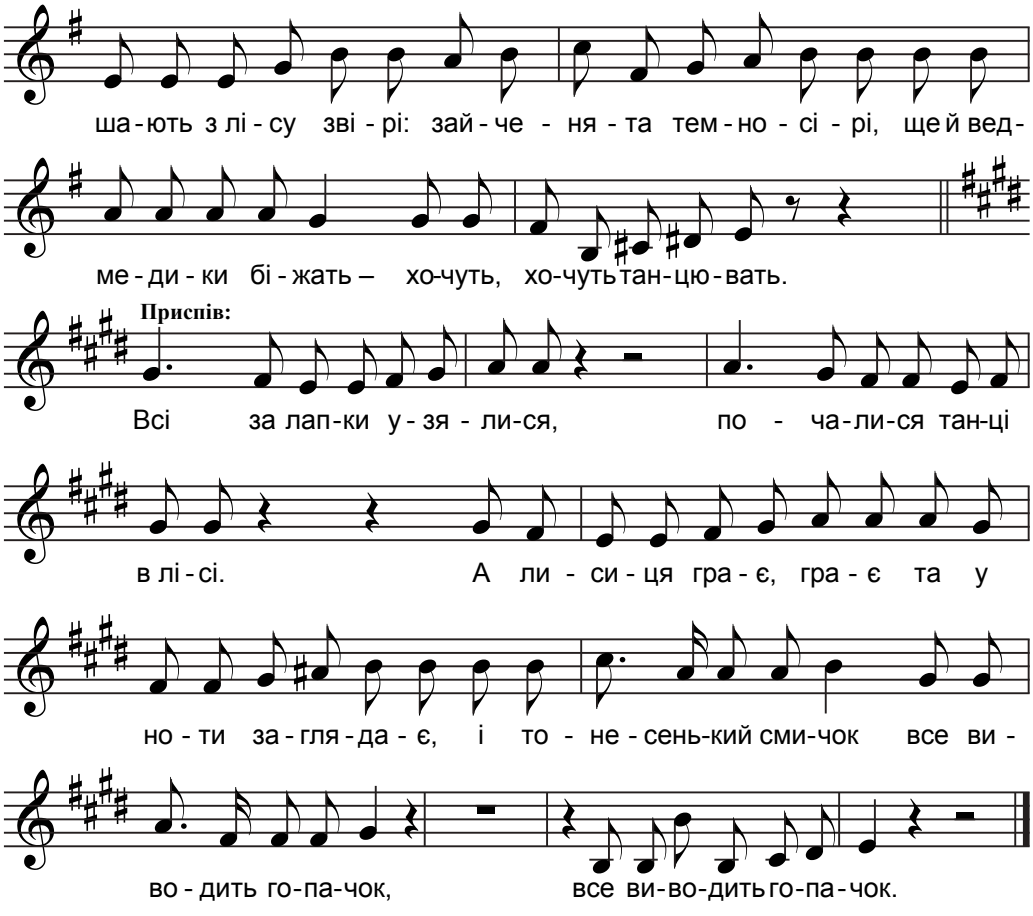

Наша мова

Слова **В. Кленца** Музика **М. Ведмедері**
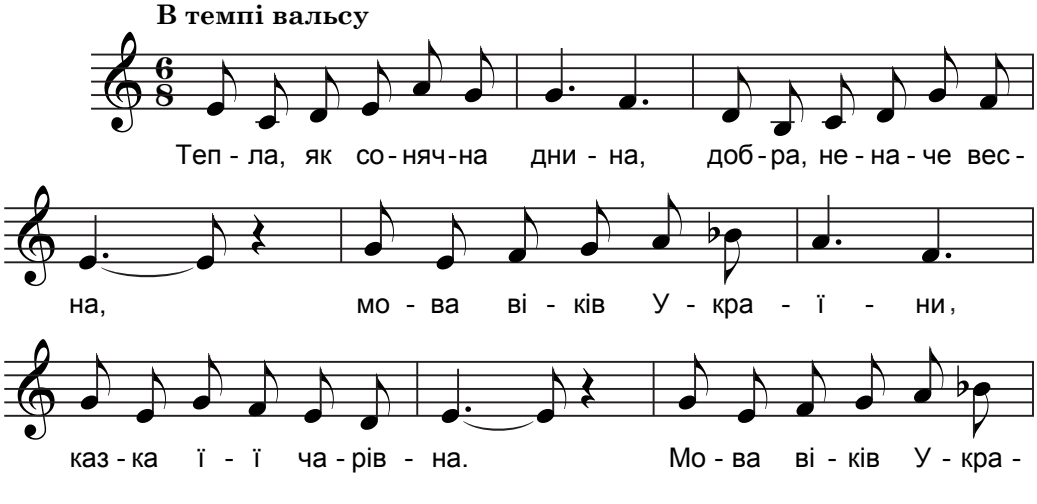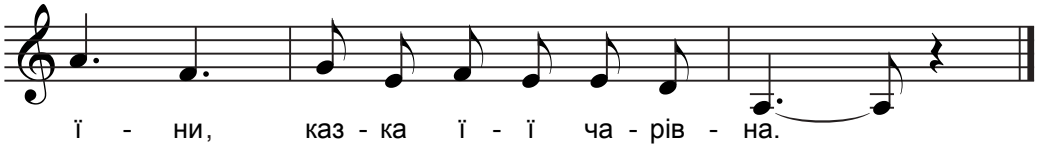
Зимонька- зима

Автор слів і музики **В. Лисенко**
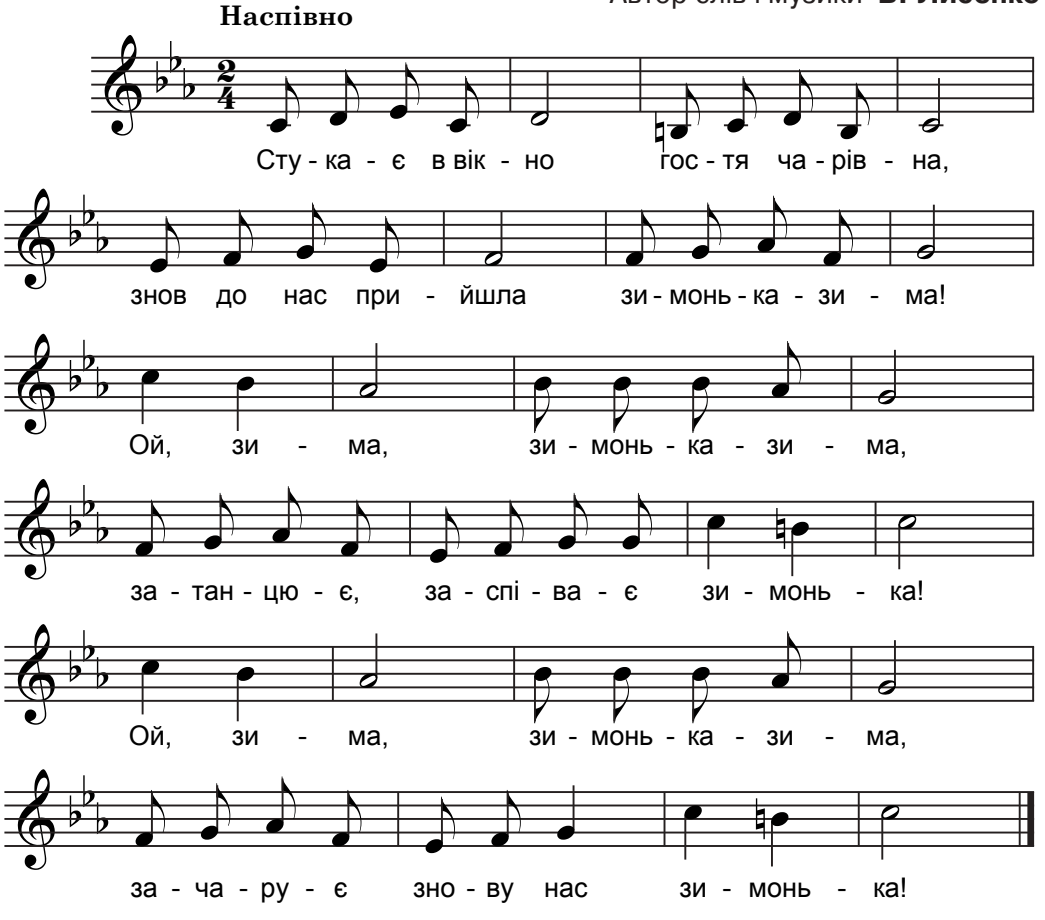
Ми — щасливі діти

Автор слів і музики **А. Пронак**
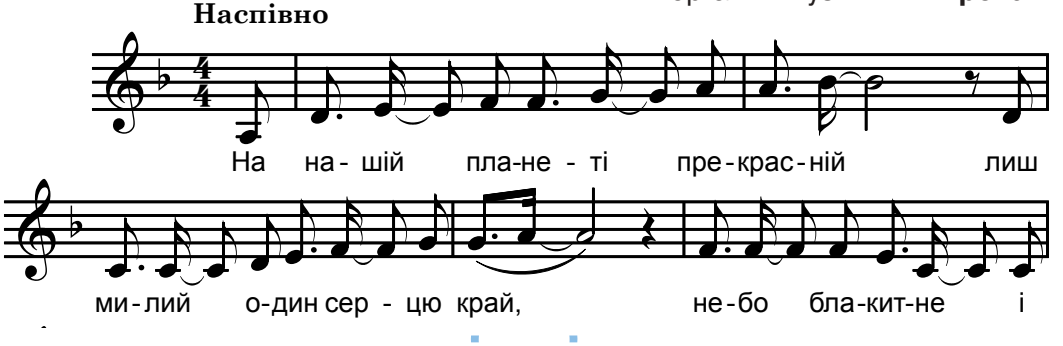
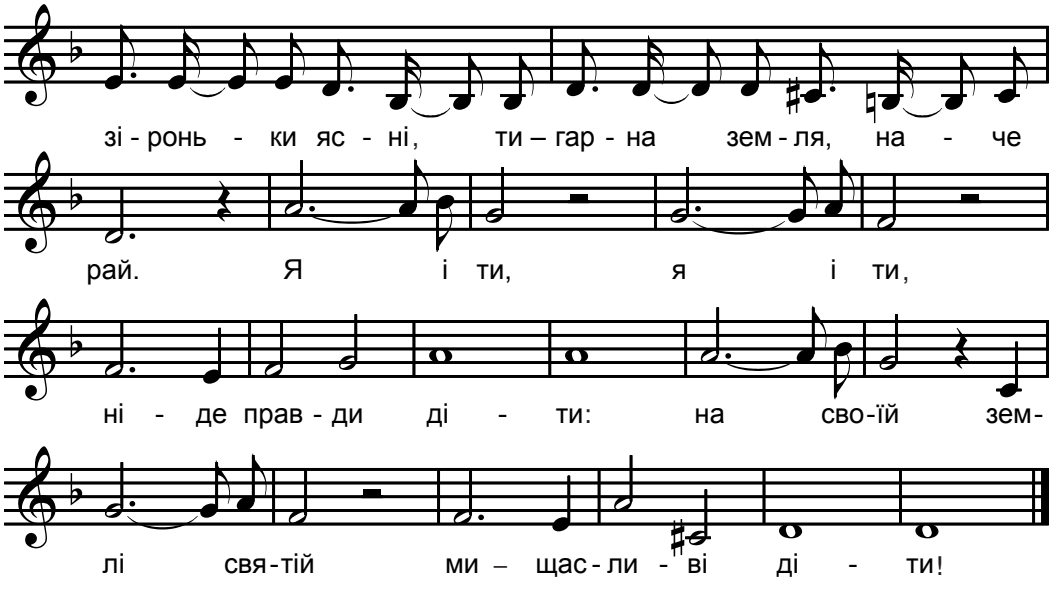

Список використано літератури

1. Барб-Ґалль Ф. Як розмовляти з дітьми про мистецтво. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2014.
2. Масол Л., Миропольська Н., Рагозіна В. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітніх навчальних закладів у системі інтегрованої мистецької освіти. — К. : Педагогічна думка, 2010.
3. Пасічний А. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2008.
4. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. — Херсон : Видавництво «Стар», 2016.
5. Холлінгсворт М. Велика ілюстрована енциклопедія мистецтв. — К. : Махаон-Україна, 2007.
6. Юцевич Ю. Музика. Словник-довідник. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2009.

Електронні ресурси

1. https://muzei-mira.com
2. https://sverediuk.com.ua
3. https://artchive.ru/artists
4. http://kinogo.club/
5. https://www.youtube.com
6. https://opera.lviv.ua
7. https://rukotvory.com.ua
8. https://pixabay.com/
9. https://www.wikiart.org
10. http://krasotkina.com/content
11. https://www.freepik.com
12. https://www.zhitomir.info
13. https://www.deviantart.com/zrazhevsky-arkady
14. https://uamodna.com
15. https://dkust.com/galereya-kartin.html
16. https://plus.google.com/photos
17. http://www.angeliquevdborn-paintings.com
18. http://deti.e-papa.com.ua/virshi-dlya-ditei
19. http://ivan-kovalenko.info/tvory-ivana-kovalenka/den/dzherelo/print:page,1,202-bandura-duma.html
20. https://uk.wikipedia.org
21. https://www.filarmonia.com.ua/about/artists/akademichnyy-symfonichnyy-orekstr-nfu/
22. https://kidskunst.info/linked/snow-white-and-the-seven-dwarfs-story-cast-amp-facts-736e6f77.htm
23. http://adygaabaza.ru/photo/kultura/mukhamed_khakhandukov_islamej/1-0-208
24. http://www.americangicleegallery.com/artist/r-w-hedge-art
25. https://www.bukowskis.com/en/auctions/F189/lots/956445-matti-karppanen-matti-karppanen-magpie
26. http://ivlevadv.wixsite.com/poetry-of-nature/birds
27. http://lezginka.com/novosti/ansambl-tanca-dagestana-lezginka-vystupi.html
28. http://www.risunoc.com/2015/09/monochrome-picture-lana-marandina.html
29. http://culturemeter.od.ua/v-odesse-pokazhut-teatr-tenej-roksolana-40464/
30. https://honchar.org.ua
31. https://www.teatr.volyn.ua/performance/73
32. https://kinoafisha.ua
33. https://joemonster.org/art/34215
34. https://mala.storinka.org
35. http://dnipro-art.com.ua/

ЗМІСТ

Тема 1. Мова мистецтва

Уроки 1-2. Зустріч з мистецтвом 4
Уроки 3-4. Природа в мистецтві..... 8
Уроки 5-6. Подорож у село 12
Уроки 7-8. Осіння мелодія..... 16
Уроки 9-10. Осінній таночок 20
Уроки 11-12. Ритмічний рух 24
Уроки 13-14. Різні темпи 28
Уроки 15-16. Сторінками мистецтва 32
Уроки 17-18. Осінній урожай 36
Уроки 19-20. Народні мотиви 40
Уроки 21-22. Контрасти 44
Уроки 23-24. Споріднені інструменти та кольори. 48
Уроки 25-26. Композиція твору 52
Уроки 27-28. Динаміка в творі мистецтва 56
Уроки 29-30. Зимові мотиви 60
Уроки 31-32. Святкова подорож..... 64

Тема 2. Зустріч з митцями

Уроки 33-34. Зустріч з театром..... 68
Уроки 35-36. Подорож містом..... 72
Уроки 37-38. Зимова казка 76
Уроки 39-40. У світі кіно 80
Уроки 41-42. Улюблені іграшки 84
Уроки 43-44. Пластилінові фантазії 88
Уроки 45-46. В гостях у казки 92
Уроки 47-48. Весна прийшла 96

Уроки 49-50. Портрет 100
Уроки 51-52. Весняні пригоди 104

Тема 3. Сторінки народного мистецтва

Уроки 53-54. Народні свята 108
Уроки 55-56. Народні ігри й іграшки 112
Уроки 57-58. Народна композиція 116
Уроки 59-60. Народні ритми 120
Уроки 61-62. У ритмі свята 124
Уроки 63-64. Від народного до сучасного 128
Уроки 65-66. Подорож рідним краєм 132
Уроки 67-68. Літо зустрічаємо 136

Відомості про стан підручника

№	Прізвище та ім'я учня	Навчальний рік	Стан підручника		Оцінка
			на початку року	в кінці року	
1					
2					
3					
4					
5					

Навчальне видання

КОНДРАТОВА Людмила Григорівна

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загально середньо освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактори *Марія Мигаль, Ірина Чорненька*
Художники *Оксана Бурда, Олександр Вікен, Олеся Томків*
Обкладинка *Ростислава Крамара*
Верстка *Галини Кузів*
Технічний редактор *Неля Домарецька*
Майстер-класи *Ганни Осадко*

Підписано до друку 14.05.2019. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура Pragmatica. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 12,350. Умовн. фарбо-відб. 49,400.
Обл.вид. арк. 9,920. Тираж 23 077 прим. Зам. 493/04

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Надруковано на ПП «Юнісофт», вул. Морозова, 13б, м. Харків, 61036
Свідоцтво серія ДК №3461 від 14.04.2009 р.